ГОЛОС УКРАЇНИ

Влада — Радам!

Газета Верховної Ради України ◆ № 181 ◆ Середа, 18 вересня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ГОЛОСУЙТЕ ЗА «ГОЛОС»

Аналіз діяльності засобів масової інформації під час путчу свідчить: четвертою владою преса не була. Як не було досі чіткого розподілу на перші три влади: законодавчу, виконавчу та судову. Розкол відбувся по всіх структурах на реформаторів та консерваторів.

І хто переможе у цій громадянській війні, той знову диктуватиме умови? Уже диктують...

Вільна преса — міф. І для того, щоб ми знали все, треба зробити так, щоб усі політичні сили мали доступ до засобів масової інформації. Плюралізм власності на пресу дасть плюралізм думок. А що з того вийде — читайте в «Голосі України». Ми — газета законодавців, а в правовій державі закон — понад усе.

НАШ ІНДЕКС — 60955, ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА НА РІК — 19 КРБ. 80 КОП.

Фото Вячеслава ПУШКАРЬОВА.

СТАНОВИЩЕ країни цієї зими буде досить надійним. Таку думку висловив голова Комітету по оперативному управлінню народним господарством країни І. Силаєв. Він сказав, що головне, до чого сьогодні домовилися на Державній раді, — це створити єдиний документ, в якому керівники Союзу і всіх республік вироблять конкретні заходи щодо постачання цих республік продовольством, з обміном як між республіками, так і розподілом допомоги, яка має надійти з-за кордону. Саме це, на думку Силаєва, допоможе нам перенести зиму.

СЕСІЯ Верховної Ради Грузії засудила застосування зброї проти демонстрантів. Президент Грузії З. Гамсахурдіа у своєму виступі усю відповідальність за події 2 вересня поклав на провокаторів від міліції. Це нібито вони віддали наказ стріляти і тим самим хотіли підірвати довір'я народу до нинішнього керівництва, особисто Президента. Грузинські законодавці надали частинам Радянської Армії, які дислокувалися на території республіки, статус окупаційних, націоналізували всі союзні підприємства.

САМ ФАКТ мого приїзду до Алма-Ати є свідченням того, що американська адміністрація думає розширювати зв'язки з Казахстаном, заявив на короткій прес-конференції держсекретар США Дж. Бейкер. Він також зазначив, що Радянському Союзу необхідний надійний план програми реформ, на який можна було б покластися.

ПРИПИНИЛА своє існування Комуністична партія Азербайджану. Останній XXXIII з'їзд, який відбувся у Баку, прийняв рішення про саморозпуск республіканської партійної організації.

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада України

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 [телефакс].

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 156.200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

ГЛАСНО ПРО ГЛАСНІСТЬ?

Ранкове засідання 17 вересня

Після традиційної «розминки» депутати погодилися з пропозицією надати прем'єр-міністрові України В. Фокіну можливість розробити концепцію економічного розвитку республіки в умовах незалежності і щотижнево заслуховувати звіти галузевих керівників уряду, заслухали інформацію голови парламентської Комісії з питань гласності та засобів масової інформації М. Списа (Кр. АРСР) і керівника Українськї держтелерадіокомпанії М. Охмакевича й приступили до обговорення постанови Верховної Ради України «Про позицію преси, телебачення і радіо України під час державного перевороту та заходи, що випливають з цього».

Сесія, врешті-решт, приступила до розгляду питання, якого, без перебільшення, чекали всі журналісти України. І хоча виступи були різні, головний висновок невтішний: розмова про засоби масової інформації як «четверту владу» на Україні поки що така ж нісенітниця, як, приміром, і твердження про те, що демократія в республіці перемогла. І яскраве свідчення того — позиція «мас медіа» республіки в дні, коли країну «запутчило» під постсталінськими шквалами з Кремля. Замість того, щоб, не чекаючи навіть виступів-оцінок з боку політиків, дати оцінку діям «радянського керівництва» імені Янаєва-Крючкова, «гекачепістські» документи прийшли в кожний дім на шпальтах фактично всіх газет, з ефіру, з екрана.

М. Спис розділив видання на три підгрупи: ті, хто відверто підтримав путч і розгорнув кампанію на його підтримку, ті, хто надрукував документи ДКНС без усяких коментарів, і ті (зовсім небагато), які виступили проти і назвали все своїми іменами. За словами В. Карпенка (Київ), були й такі (наприклад, журнали), які просто не встигли нічого надрукувати.

Але справа не в розподілі засобів масової інформації на «правих» і «неправих». Справа в тому, що ж робити далі, як журналістам жити і писати так, щоб не соромно було дивитися людям в очі? Як зробити так, щоб у демократичній Україні одна монополія на гласність не змінилась іншою? Як уникнути того, щоб «розбори польотів» не перетворювалися в «полювання на відьом», а переатестація збанкрутілого керівництва українських засобів масової інформації, на якій наполягали деякі депутати, не перетворилася в цькування всіх журналістів, які не знайшли в собі сили протистояти тискові? Як переконати сьогоднішніх можновладців, що гласність, як і знаменита булгаковська осетрина, не може бути «другої свіжості», вона або є або нема, і свобода слова — це широченний спектр думок і поглядів і право на постійне опонування владі?

М. Спис і запропонований проект постанови парламенту відповіді-рецепти давали. У першу чергу створення міністерства інформації України як головного державного координатора життя засобів масової інформації і гаранта економічного і правового захисту журналістів, яке діятиме як функціональний підрозділ, а не галузевий керівник. По-друге, забезпечити всіх папером, створити рівні умови для використання державної поліграфічної бази всіма політичними силами України, вирішити питання роздержавлення, приватизації цієї поліграфічної бази в інтересах журналістських колективів, демонополізувати й реорганізувати системи радіо і телебачення тощо. По-третє, урядові і Комісії з питань гласності прискорити розробку законодавчої основи діяльності журналістів, а саме — законів «Про інформацію», «Про пресу», «Про телебачення і радіомовлення», і винести їх на четверту сесію.

Особливо гостро постало питання про особисту позицію керівництва Українськї держтелерадіокомпанії та її керівника М. Охмакевича. І, слід сказати, було за що відокремлювати це питання від інших і максимально загострювати його аж до висловлення недовіри.

Коли я слухав виступ М. Охмакевича, то мені здалося, що відомий «король парадоксу» Франц Кафка зі своїми творами, вибачте, школяр в порівнянні зі змістом сказаного. Коментувати відмовляюся. Наведу тільки деякі «пасажі»: Українське телебачення заявило про свою антипутчистську позицію найпершим, і всі інші засоби масової інформації тільки «переспівували» свої протести проти ДКНС з його подачі. УТ і Укррадіо — це єдині «острівці», на яких увесь час застою зберігалася ідея національного відродження. Переклад українською і тиражування документів ДКНС — це тільки виконання Закону про мову. І далі — все в такому ж дусі.

І гіркою правдою зависли в залі його ж слова: «Державі, яка має журналістів за лакеїв, ніколи не стати державою правовою, ніколи в ній не буде гласності».

Справді абсурд абсурдів, коли можна безкарно поставити все з ніг на голову, перекрутити, переінакшити! Можна тільки знову констатувати, що правдиві слова перетворюються в свою протилежність, у фарисейство, коли за ними неправда. А повсталий для вигляду лакей ним же й залишається.

Володимир СКАЧКО,
парламентський кореспондент «Голосу України».

ХТО Ж Є ХТО?

12 вересня до редакції «Голосу України» надійшла Заява народних депутатів СРСР від України. Пізнувато. Однак до депутатів — жодних претензій з цього приводу. Як свідчить дата, заяву було написано 27 серпня, штемпель же на конверті Секретаріату Верховної Ради СРСР — 1 вересня, київського поштового відділення — 4 вересня. Але отримали ми її аж 12. Та, як мовиться, краще пізно, ніж ніколи.

Як відомо, депутатами СРСР від України є 250 народних обранців. Заяву, яку ми друкуємо, підписав 51 депутат.

ЗАЯВА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ СРСР ВІД УКРАЇНИ

Оцінюючи події, пов'язані з державним переворотом в СРСР, його причини та можливі наслідки для СРСР і України, ми, народні депутати СРСР від України, рішуче засуджуючи заколот, **заявляємо:**

1. Події 19—22 серпня цього року виявили повну неспроможність існуючої державної системи СРСР і вищих державних чиновників забезпечити мирний демократичний розвиток СРСР і союзних республік зокрема.

2. Спроба державного перевороту готувалася давно і майже відкрито, за потурання і сприяння ряду вищих державних структур. Зокрема, на засіданнях Верховної Ради СРСР і з'їзду народних депутатів СРСР неодноразово звучали неприховані погрози вчинити державний переворот, які не дістали належної правової оцінки.

3. Вважаємо схвалену з'їздом народних депутатів СРСР існуючу президентську форму правління, Верховну Раду СРСР, Кабінет міністрів СРСР структурами, які не відбивають реального політичного співвідношення сил у СРСР та інтересів суспільства. Тому ці структури мають бути в законному порядку докорінно змінені, відповідно до ситуації, що склалася тепер.

4. Подолання наслідків державного перевороту потребує як розформування тих структур, у надрах яких визрівав заколот, так і серйозного підходу до вирішення економічних, соціальних, національних та інших проблем, уваги до долі людей, які будуть змушені змінити роботу і місце праці. Ми твердо стоїмо за захист прав людини.

5. Як громадяни України повністю підтримуємо створення незалежної демократичної держави — Республіки Україна. Підтримуємо Акт про незалежність України, урочисто проголошений Верховною Радою України 24 серпня 1991 року в Києві. Підтримуємо рішення, спрямовані на реальне забезпечення справжнього державного й економічного суверенітету України.

6. У складний перехідний період демонтажу структур СРСР як унітарної держави і виникнення нових незалежних держав-республік, ми докладемо всіх зусиль, аби захистити інтереси **демократичної суверенної України.**

Це не означає, що ми сповідуємо національну усамотненість. Зрозуміло, ми не ставимо собі за мету руйнувати спільний економічний простір і готові вступити у договірні відносини з будь-якою суверенною державою, якщо це не суперечить Декларації про державний суверенітет України.

— У своїй діяльності будемо керуватися законами України та її Конституцією, підписаними Україною міжнародними та міжреспубліканськими угодами.

Народні депутати СРСР від України:

Ю. ЩЕРБАК, С. РЯБЧЕНКО, В. ЛИСИЦЬКИЙ, Ю. СОРОЧИК, Б. ОЛІЙНИК, В. ЧЕРНЯК, В. ГРИЩУК, В. МАРТИРОСЯН, Л. СУНДУЛЯК, Р. БРАТУНЬ, К. НОСОВ, Р. ФЕДОРІВ, І. ВАКАРЧУК, В. ЯВОРІВСЬКИЙ, Г. ПЕТРУК-ПОПИК, Ю. БУРИХ, Б. БОНДАРЕНКО, П. ТАЛАНЧУК, М. ГАЙДА, В. УРВАНТ, В. ЧЕЛИШЕВ, Р. ГРОП'ЯК, А. ДЕМЧУК, С. АЗАРОВ, В. ВЕНГЛОВСЬКА, В. КАЛИШ, М. БАБЧЕНКО, Ф. ДЕМЧЕНКО, О. РІЗНИК, Е. КОЗІН, О. ВАСИЛЕЦЬ, І. ВЕРТЕБНИЙ, В. ГНАТЮК, І. ЗАБРОДІН, С. КАТИЛЕВСЬКИЙ, В. КУЧЕРЕНКО, В. ЦИБУХ, А. ЧАБАНОВ, О. ЦАРЕВСЬКИЙ, Г. ТИМІНСЬКИЙ, М. ТЕРНЮК, Б. СУШКО, Д. СМИРНОВ, А. САУНІН, А. СБІТНЄВ, Т. СИДОРЧУК, Е. ПАНЧЕНКО, В. ОПОЛИНСЬКИЙ, З. ПРИХОДЬКО, В. ПЛЮТИНСЬКИЙ, Л. МАТІЙКО, М. МАСЛІЙ.

* * *

Виконуємо й інше прохання, що надійшло разом із Заявою.

Требую опубликовать вместе с Заявлением народных депутатов СССР от Украины от 27.08. 91 г. мое особое мнение:

Присоединяюсь к осуждению государственного переворота, но категорически выступаю против разгрома союзного государства и структур его управления, выступая за их серьезное реформирование. Не поддерживаю Акт о независимости Украины как антиконституционный. В своей работе буду руководствоваться Конституцией СССР и УССР, законами СССР и УССР, интересами избирателей.

В. ГОНЧАРОВ,
территориальный округ № 437.

Коментарі сподіваємося зайві. Цікавить тільки одне питання: чи має намір депутат В. Гончаров поважати нову Конституцію України або хоча б ті поправки і доповнення, що внесені у нині чинну Конституцію, Закон «Про правонаступництво України», прийнятий після проголошення незалежності республіки?

«ПЕРЕМОЖЕ РАЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД»

Відбулася зустріч заступника Голови Верховної Ради України В. Гриньова з членом фінансової комісії Сенату Франції І. Гена.

В. Гриньов підкреслив, що тепер парламент України вирішує, як будувати незалежність, а потім буде довга важка робота. Ми хочемо,— продовжив заступник глави українського парламенту, щоб Україна була демократичною державою. На думку В. Гриньова, існуватиме єдиний економічний простір між республіками, але Україна матиме свої гроші. Далі він сказав: «Республіка поки що не готова до введення власних грошей, але карбованець настільки нестійкий, що український уряд не зможе провести жодної реформи. У парламенті існують групи, які вважають, що не може бути й мови про будь-яке співробітництво з республіками. Але я думаю, що переможе раціональний підхід, бо інакше нас чекає крах». Що стосується військового питання, на думку В. Гриньова, буде створена двошарова система оборони, яка складатиметься з національної армії і стратегічних військ під колективним командуванням республік. В. Гриньов виклав свою позицію щодо майбутнього ядерного потенціалу і зовнішньополітичних напрямів співробітництва.

Наприкінці розмови заступник Голови Верховної Ради України наголосив: «Психологія окремих людей, на превеликий жаль, отруєна більшовизмом. На нинішньому етапі одне з головних завдань держави — це піднести вгору звання підприємця і ухвалити Закон про приватизацію».

Петро ТАРАСІВ.

Три дні серпня: факти, біль, надія

ДЕ ШУКАТИ ВИХІД?

З великим перебільшенням позачергову сесію Дніпропетровської обласної Ради можна назвати сесією. Швидше це була сутичка, дискусія чи день з'ясування стосунків.

У Дніпропетровську й не очікувалося однозначної розмови, оскільки ще до сесії на адресу виконкому обласної Ради пролунали звинувачення стосовно його дій в період з 19 по 21 серпня цього року. Голова обласної Ради Микола Задоя, його перший заступник по виконавчому комітету Станіслав Стежко з цим рішуче не погодилися.

Створення штабу з надзвичайних ситуацій, те розпорядження, яким рекомендувалося засновувати аналогічні штаби на місцях, розсилання в міськрайради для практичної орієнтації постанови номер один ДКНС, інші акти вони пояснювали не політичним вибором, а бажанням попередити будь-які негативні прояви з будь-якого боку, щоб не допустити хаосу та забезпечити порядок і спокій, нормальне функціонування народного господарства, нарешті — єдність дій усіх підрозділів і служб області, а, скажімо, портрети М. Горбачова знімали нібито лише в окремих кабінетах облвиконкому, де відбувався ремонт приміщень.

Велика група депутатів ці та інші факти трактувала й аргументувала інакше, або вважала пояснення своїх керівників непереконливими. В області, мовляв, і так панував спокій та порядок. Ясно, що і право, і підстави думати по-іншому депутати мали, та впадало в вічі їхнє намагання одразу винести присуд. Похвально, що аналізували становище глибоко, пов'язуючи з попередніми та нинішніми подіями в області. Але схильність до політичних оцінок домінувала над цивілізованими підходами. І створена врешті-решт комісія з перевірки діяльності керівництва обласної виконавчої влади викликає недобрі передчуття й сумніви. Чи не краще довіритися законам, органам прокуратури, суду? Останнє слово має бути лише за ним.

Звичайно, якщо ми свідки перемоги демократичних сил, то це водночас і політична, але суто політична поразка їхніх противників. У такому разі механізм відставки — це і демократично, і справедливо, що, до речі, вилучає «судилища», переслідування та ярлики. І як би не оцінювали суперечливі підсумки позачергової сесії, марно спростовувати наявність у складі обласної Ради консервативних і прогресивних сил. Це реальність моменту, від якої нікуди не подітися.

Тож, навряд чи вдасться уникнути протистояння. Який же вихід, коли думати про інтереси виборців?

Він може бути тільки там, де починається жадана справжня й цивілізована демократія. І перетинати їй шлях, і перетворювати її на «ярмарок» — шкодити першим завоюванням народу.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент
«Голосу України».
Дніпропетровськ.

УЛЮБЛЕНА ПЛАТІВКА «ІНІЦІАТИВИ»

З тих пір, як діє нинішній склад Одеської обласної Ради народних депутатів, на її сесіях уже не раз доводилося чути: голову Ради Р. Боделана — у відставку! Пропозиції лунають, як правило, з уст когось із депутатів, що об'єдналися в групу «Ініціатива». Мотиви недовір'я висувалися різні — від недоробок у діяльності самої Ради та її виконкому до господарських упущень в регіоні.

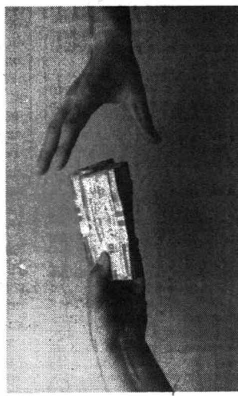
Свою улюблену платівку «Ініціатива» вирішила прокрутити й на останній, позачерговій сесії, що розглядала політичну ситуацію в області у зв'язку з державним переворотом 19—21 серпня. У своєму варіанті проекту рішення, а потім у ряді виступів члени групи запропонували виявити недовір'я голові та виконкомові Ради. Причина, якщо коротко, називалася така: вони, мовляв, не виступили проти антиконституційних дій путчистів, на захист Президента СРСР та демократії. Але ж, заперечували інші депутати, вони й не підтримали заколотників, діяли виважено й розсудливо. Той же Р. Боделан вже 20 серпня від імені президії Ради заявив по обласному радіо про рішучу прихильність Конституції країни, вимагав скликати позачерговий З'їзд народних депутатів СРСР, надати можливість публічно виступити М. Горбачову, запевнив людей, що вся повнота влади на території Одещини належить законно обраним органам влади — Радам.

І хоч окремі заяви, хай навіть письмові, згідно з регламентом проведення сесій, не давали підстав питання про довір'я голові й виконкомові Ради ставити на голосування (для цього потрібна вимога не менш як п'ятої частини загальної кількості депутатів), та сам Р. Боделан, якому, видно, платівка «Ініціативи» вже добряче набила оскому, наполіг на цьому. Результат виявився таким: 157 депутатів довірили голові та виконкомові Ради далі виконувати свої обов'язки, 28 — були за відставку, ще 9 — утрималися.

Відставка, отже, не відбулася. Правда, слід сподіватися, не для всіх. Бо коли зайшла мова про подальші практичні дії виконкому, його відділів та управлінь, той же Р. Боделан заявив: багато кому, хто не хоче чи не може діяти активно, доведеться найближчим часом розпрощатися зі своїми кріслами.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент
«Голосу України».
Одеса.

МІСЦЕВА ВЛАДА: БАЖАНА Й РЕАЛЬНА

8. СТО МІЛЬЙОНІВ — НЕ ГРОШІ...

ТРИ ШКІРЯНИХ СУМКИ НА СРІБЛЯСТОМУ ТЛІ... СТАРОВИННИЙ ГЕРБ, ЯКИЙ НЕЩОДАВНО ЗГІДНО З РІШЕННЯМ МІСЬКВИКОНКОМУ ЗНОВУ СТАВ «ВІЗИТНОЮ КАРТКОЮ» СУМ, КОЛИСЬ, МАБУТЬ, СИМВОЛІЗУВАВ НАЛЕЖНІСТЬ МІСТА ДО ПОМІТНИХ ЦЕНТРІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА І ТОРГІВЛІ. ОСКІЛЬКИ Ж ПОРОЖНІ СУМКИ НІХТО НЕ СТАВ БИ МАЛЮВАТИ, ТО, ОЧЕВИДНО, СВІДЧИВ ВІН І ПРО ЙОГО ФІНАНСОВЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ. БУЛО ТО ДУЖЕ ДАВНО. А ЩО СЬОГОДНІ У СУМСЬКІЙ «СУМЦІ»? (ДАРУЙТЕ ЗА ТАВТОЛОГІЮ, АЛЕ САМЕ ТАК ПЕРЕКЛАДАЄТЬСЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ «БЮДЖЕТ»). ЗАПРОШУЮ ДО РОЗМОВИ ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ МІСЬКВИКОНКОМУ В. ЛАРІКОВА.

— Похвалитися, на жаль, нічим. Не те, щоб ми зовсім бідні — цього року до казни з різних джерел плануємо одержати понад 100 мільйонів карбованців. Однак для нормальної життєдіяльності міста потрібно більше. Скільки? Мільйонів ще п'ятдесят.

— Чи не варто при такому гострому дефіциті бюджету ще раз прискіпливо зважити витрати? Можливо, заощадити на програмах і проектах, які не є нагальною потребою обласного центру?

— У тім-то й річ, що коштів бракує на найнеобхідніше — будівництво і ремонт житла, доріг, комунальне господарство, благоустрій. Але, нікуди дітися, змушені істотно урізати навіть мінімальні інвестиції цих об'єктів, аби якось утримувати й інші сфери соціальної інфраструктури. Ситуація безпрецедентна. І тому найближчим часом запроваджуємо до кінця року надзвичайний бюджет із жорсткими нормами економії з усіх статей витрат.

— Які ж причини фінансової кризи?

— Вони випливають із загального стану вітчизняної економіки. Рвуться господарські зв'язки, скорочується виробництво — відповідно зменшуються прибутки підприємств і їхні відрахування до міського бюджету. Цим головним каналом у поточному році «приплиє» коштів удвічі менше, ніж торік. Водночас з'явилися додаткові витрати. Зокрема, на підвищення зарплати вчителям, лікарям, працівникам культури, компенсації у зв'язку із зростанням цін на м'ясопродукти. Розраховували мати 26,2 мільйона карбованців доходу від реалізації облігацій республіканської державної внутрішньої позики. Та момент для їх розповсюдження вибрано явно невдалий — трудові колективи відмовляються купувати цінні папери.

— Отже, куди не кинь — скрізь клин. Але виконком, напевно, шукає шляхи виходу з кризи?

— Використовуємо будь-яку можливість заробляти гроші. Раніше, приміром, міські підприємства і організації безплатно розпоряджалися земельними ділянками, які займали. Першими в республіці ми запровадили плату за оренду землі. Встановили також податки за забруднення понад допустимі норми навколишнього середовища. Це, звичайно, дає солідну прибавку коштів, але радикальні зміни на краще пов'язуємо з поліпшенням становища у промисловості, з розвитком підприємництва і малого бізнесу.

— Нині в Сумах близько півтисячі кооперативів і малих підприємств. Ось тільки роль їх у товарному виробництві і внесок до бюджету надзвичайно скромні...

— Поки що дійсно ці структури не роблять погоди в економіці міста. Даються взнаки, як і скрізь, знову ж таки фактори загальнополітичного і правового характеру. Компетенції міської Ради замало, щоб усунути всі ці перепони, але режим найбільшого сприяння ділової ініціативі на своєму рівні ми забезпечуємо. До мінімуму спростили порядок реєстрації малих підприємств, всіляко допомагаємо початкуючим підприємцям організовувати виробництва. Триває активний процес, я б сказав, кількісного зростання нових форм господарювання, без чого справжній ринок, до якого прагнемо, неможливий. Абсолютна більшість діючих нині кооперативів і малих підприємств користується пільговими умовами оподаткування або взагалі звільнена від податків, доки змічніє, стане на ноги. Тож і віддача їх поки що незначна. Однак уже найближчим часом сподіваємося мати реально відчутний ефект від такої політики.

— Входження у ринок супроводжується таким безрадісним явищем, як безробіття. «Зайвим» людям потрібна матеріальна допомога. Чи готове місто подбати про цю категорію громадян?

— Так, ми заснували фонд зайнятості населення, куди кожне підприємство перераховує 0,6 відсотка від фонду зарплати. Та масового звільнення працівників на підприємствах, що вважалося неминучим, не станеться. Більшість потенційних безробітних зокрема у виробничих об'єднаннях імені Фрунзе, «Електрон», «Насосенергомаш», будуть влаштовані. Для цього тепер створюються нові цехи і виробництва товарів народного споживання. Тобто відбувається не відплив робочої сили, а переливання її в галузі, надзвичайно потрібні місту.

— Що, на вашу думку, заважає швидше запроваджувати повне самозабезпечення, а отже, й утверджувати Раду як справжнього господаря своєї території?

— Відставання законотворчої діяльності республіканського парламенту від назрілих економічних потреб суспільства. Надто зволікається прийняття законів щодо приватизації ринку, житла. Скільки завгодно прикладів непогодженості союзних і республіканських правових актів, у тому числі стосовно малого бізнесу. Усе це стримує й обмежує ініціативу.

Віталій МАКСЮТЕНКО.
Сумська область.

Телеграфним рядком з Херсона

ЗАСУДИЛИ ДІЇ ДЕПУТАТА

Відлуння державного перевороту продиктувало порядок сесії Скадовської райради. Вона пред'явила серйозні обвинувачення колишньому першому секретарю райкому партії В. Коваленку, котрий виявив поспіх у діях, продублювавши телефонограму обкому партії, що по суті підтримувала самозваний ДКНС. Гостра суперечка виникла у зв'язку з пропозицією позбавлення депутатських повноважень В. Коваленка.

ЛОЗУНГ У КОРЗИНКУ НЕ ПОКЛАДЕШ

Без задоволення слухали профспілкових ораторів учасники мітингу в Херсоні. Й це зрозуміло: профспілкові боси плетуться в хвості політичних подій на Україні. Жителі міста бурхливо підтримували демократів, які висловили свій протест проти дій місцевої колишньої партократії у дні державного путчу.

ПРИВАТНА «КНИГА»

У Новій Каховці на базі державного книжкового магазину, який було закрито через збитковість, створено мале підприємство «Книга». Приміщення перейшло у колективну власність працівників книгарні.

Тепер колектив виступає серйозним конкурентом державних торговельних точок, бо зумів перетворити магазин на затишне місце, де можна придбати не тільки томик улюбленого письменника, а й народно-декоративні вироби.

ПЕРЕГРАЛИ «ЖАБ У ДИРИЖАБЛІ»

Музичний фестиваль молоді «Рок-н-рол таврійський» відбувся у Новій Каховці, куди з'їхалося чимало ансамблів з України, а також із Санкт-Петербурга, Свердловська та інших міст.

Приз глядацьких симпатій здобула рок-група «Країна Рось» (Нова Каховка), яка по всіх параметрах перемогла навіть таких музикантів, як «Жаба в дирижаблі» з Києва.

**Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».**

Запитання руба

ЧИ ПОВАЖАЄ УРЯД МЛИНЦІ У СМЕТАНІ

Недавно радіостанція «Маяк» повідомила слухачам, що український уряд вирішив не продавати борошно у роздріб. А також збирається за валюту підприємств республіки закупити зерно за кордоном. Щоб уточнити ситуацію з продажем борошна, ми зв'язалися із заступником міністра торгівлі Віктором КОВТУНЕНКОМ.

За його словами, уряд не приймав спеціального рішення не продавати борошна у роздріб. Просто через нестачу воно направляється на хлібокомбінати. Тому й у продажу його бракує.

Що ж, не вмер Данило — галушкою вдавило. Які ж наслідки може спричинити відсутність борошна на прилавках? Без нього ж удома не те що якихось «делікатесів» — торта чи тістечка не спечеш, елементарних млинців не приготуєш, риби не засмажиш. Його, власне, не так вже багато й потрібно на сім'ю. Та якщо борошна немає, то автоматично зростає попит (їсти щось треба) на крупи, картоплю, підскакують ціни на м'ясні продукти.

Розумію, уряд економить на роздрібній торгівлі, щоб не було перебоїв з хлібом. Але, як кажуть, чи не вилізе боком ця економія? Адже, урізавши постачання борошна в магазини, доведеться більше пускати його у переробні цехи. Бо попит на борошняні вироби зростатиме ажіотажно.

Той же «Маяк» у тій же інформації повідомив, що український уряд збирається закуповувати зерно за кордоном на валюту, що є у підприємств, які «не раціонально» її використовують. Не поширюватимусь про те, що, користуючись цим формулюванням, можна забрати скільки завгодно валюти. Смішне, а точніше сказати, сумне в іншому: валюту теж буде нераціонально використано, якщо нею збагатять закордонні банки, а не колгоспні та радгоспні каси. Адже зерно на Україні є. Просто воно знаходиться не у державних сховищах, а в колгоспах, які не хочуть його продавати за низькими цінами у «дерев'яних». То навіщо ж в такому разі відправляти цю валюту за кордон, якщо можна за неї закупити хліб у своїх же господарствах.

От і постає питання: чи здатний наш вельмишановний уряд спрогнозувати наслідки своїх вказівок на найближчу перспективу? Ні? То, може, хоч з домогосподарками у черзі за хлібом варто порадитись?

Олександр НАКАЗМЕНКО.

Цифровий калейдоскоп

ПАДАВ З ДУБА ДЕПУТАТ

Майже через два тижні після путчу соціологічний інформаційно - дослідницький центр «Пульс» розповсюдив серед депутатів Одеської обласної Ради народних депутатів анкету, серед запитань якої були й такі: «Чим, на вашу думку, були дії ДКНС 19—21 серпня:

1) спробою врятувати державу;

2) путчем реакційних сил?..». На запитання анкети відповіли 123 народних обранці, ще 78 вирішили відмовчатися, незважаючи на те, що анкетування було анонімним. З тих, хто відгукнувся, 69 відсотків вважають спробу перевороту путчем, 10 — розцінюють переворот як спробу врятувати державу, іншим «важко відповісти». На запитання: «Чи схвалюєте ви проголошення незалежності України?», ствердно відповіли 76 відсотків депутатів, 15 — не схвалюють, 9 — від прямої відповіді утрималися. 54 відсотки опитаних вважають, що Україні варто підписати Союзний договір, спільно з іншими республіками утворити новий союз суверенних держав, 26 відсотків респондентів упевнені, що вистачить і економічного співтовариства; проти будь-яких угод, «за чисту державну самостійність» — 11 відсотків.

Соціологи центру поцікавилися й тим, кого б хотіли бачити депутати на посту Президента України. 35 відсотків опитаних віддають перевагу Л. Кравчуку, 25 — Б. Олійнику, Л. Лук'яненко не знайшов серед одеських депутатів жодного прихильника.

У коридорі мені довелося почути і таку розмову:

— Ти що, шановний, з дуба впав? Обстоюєш незалежність України і водночас проти того, щоб ми мали в обігу власні гроші. Яка ж без цього самостійність?

**Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».**

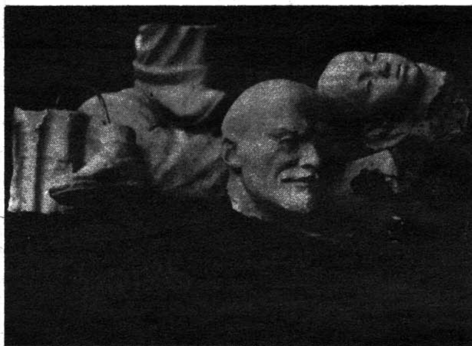
Одеса.

Це ж треба!

І ЩОБ НІХТО НЕ СУМНІВАВСЯ

У Вигурівщині, що під Києвом, пам'ятають дві нищівні пожежі: перша — в сорок третьому, коли відступали німецько-фашистські загарбники; друга — в період розгорнутого будівництва комунізму, коли відселяли вигурівчан, і щоб вони не повернулися назад, обливали бензином чи солляркою хати і... Деякі добротні будиночки довго нівечили бульдозерами.

Від села залишилося тільки дві вулиці. Одна з них, Карла Маркса, веде до Вигурівського кладовища, а далі, проспект Леніна, прямує на Троєщинський цвинтар. Можливо, це випадковий збіг. Але мало де на Україні знайдеться населений пункт без вулиці Леніна. Причому написи на табличках зроблено, як правило, рідною мовою вождя, щоб, не дай Бог, там не засумнівалися у нашій безмежній любові до засновника найбільш потворної тоталітарної держави.

Без погодження і дозволу Звідти ми не могли, як поважаючі себе цивілізовані люди, навіть вулиці свої назвати. Чи не тому-то у Троєщині, що поряд з Вигурівщиною, у сотнях сіл рябіють написи: вул. Леніна, Дзержинського, Фрунзе, Кірова, Жданова...

**Володимир ОЛЕФІРЕНКО.
Фото Вячеслава ПУШКАРЬОВА.**

Телеграфним рядком із Запоріжжя

НА ОДНОМУ ДАХУ

Поряд із червоно-синім прапором колишньої УРСР над будинком міськради, за рішенням її сесії, замайорів і національний синьо-жовтий прапор України.

ПРОДАНІ ЕКРАНИ

Завершується витіснення з екранів кінотеатрів області вітчизняних фільмів. Торік на екрани було випущено шість кінофільмів українського виробництва, а з початку нинішнього року — два.

КАПІТАН ТІКАЄ ПЕРШИМ

Проголошення незалежності України стало зручним приводом для втечі до Москви директора заводу «Дніпроспецсталь» А. Шевцова. Колишній міністерський чиновник, мешкаючи у столиці і не збираючись переїздити до Запоріжжя, успішно об'їздив за казенний кошт кілька капіталістичних країн. Завод же через катастрофічну нестачу робочих рук може «вилетіти в трубу».

ПАНІКА У МЕЛІТОПОЛІ

Упродовж кількох днів лихоманить чутками Мелітополь. Причина — перебої з постачанням хліба у торговельну мережу: на місцевому хлібокомбінаті запаси борошна вражені картопляною паличкою. Зараз борошно возять із Запоріжжя.

РЯТУВАННЯ — СПРАВА ПОТОПАЮЧИХ

Відчувши на порозі ринку свою непотрібність для колгоспів і радгоспів, облагропромрада (колишнє облАПО) активно вдалася до саморятування — створення науково-виробничої асоціації. Чи вкладуть у неї гроші селяни?

**Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».**

Реалії

СМІЛА ДІЄ СМІЛИВО

На основі чорно-білого телевізора «Оризон», випуск якого розпочав філіал Смілянського радіоприладного заводу в селі Орловець Городищенського району, пішов у серійне виробництво і його кольоровий тезка, який дістав високу оцінку фахівців.

У цілому за вісім місяців нинішнього року промисловістю Сміли випущено товарів для народу на суму понад 210 мільйонів карбованців, що на 24 відсотки більше, ніж у минулому.

Радіоприладний завод підписав угоду з американським підприємцем Джорджем Зензефілісом на виготовлення по ноу-хау дискофонів, яким немає аналогів у світі.

**Лідія ТИТАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».**

Черкаська область.

Що роб... тенціалом... території... **питання п... респонден...** «Рух-прес... кільком в... **ким політ...**

Претенд... зидента У... лова Льві... ди, народ... ни Вячесл... чив, що... треба лік... колишніх... співучаст... них держа... дент наго...

Щороку... землі все... курганів... одні ро... інші зн... вими... двох ку... околиці... кі... лись... Громадсь... місцева в... хеологи... впинно н... ною п'ят... краю.

...власни... «Голо...

Дон...

У Прил... грома... новка... вже друг... чергова с... йонної Р... татів, яка... ня «Про... міськими... ху та УР... районної... і апарату... те, що у... ня невідо... три синь... будинків... міськради... Руху та У... ли вивіш...

Підрозд... організова... МВС Ук... ряд злочи... тяжкі... республік...

У КИЄВ... місцевих... працюють... зичною р... магали 26... одного з... час обшук... знайдено... пістолета.

Цього ж... раїни зат... киян, які,... ною розп... Києва, ви... в сумі 12...

У ВІНН... тьох місц... момент,... 15 тисяч... з продав... лучено д... сяч карб... США, бал...

...КАЄ УРЯД ...СМЕТАНІ

...хачам, що ук- ...у роздріб. А ...бліки закупи- ...з продажем ...стра торгівлі

...сні продукти. ...яд економить ...торгівлі, щоб ...ів з хлібом. ..., чи не вилізе ...омія? Адже, ...чання борош... ..., доведеться ... його у пере- ... попит на бо- ... зростатиме

...як» у тій же ...домив, що ук- ... збирається ...ерно за кордо- ..., що є у під- ...не рacіональ- ...товують. Не ... про те, що, ...им формулю- ... забрати скіль-ки завгодно валюти. Смішне, а точніше сказати, сумне в іншому: валюту теж буде нераціонально використано, якщо нею збагатять закордонні банки, а не колгоспні та радгоспні каси. Адже зерно на Україні є. Просто воно знаходиться не у державних сховищах, а в колгоспах, які не хочуть його продавати за низькими цінами у «дерев'яних». То навіщо ж в такому разі відправляти цю валюту за кордон, якщо можна за неї закупити хліб у своїх же господарствах.

От і постає питання: чи здатний наш вельмишановний уряд спрогнозувати наслідки своїх вказівок на найближчу перспективу? Ні? То, може, хоч з домогосподарками у черзі за хлібом варто порадитись?

Олександр НАКАЗМЕНКО.

...калейдоскоп

...БА ДЕПУТАТ

...ати державу, ... відповісти». ... «Чи схвалюєте ...ння незалеж-...?», ствердно ...ідсотків депу- ... схвалюють, 9 ...ідповіді утри- ...отки опитаних ... Україні варто ...ний договір, ...и республіка- ...ний союз су- ...в, 26 відсот- ... упевнені, що ... економічного ... проти будь- ...чисту держав- ...ть» — 11 від-

...ентру поціка- ...кого б хотіли бачити депутати на посту Президента України. 35 відсотків опитаних віддають перевагу Л. Кравчуку, 25 — Б. Олійнику, Л. Лук'яненко не знайшов серед одеських депутатів жодного прихильника.

У коридорі мені довелося почути і таку розмову:

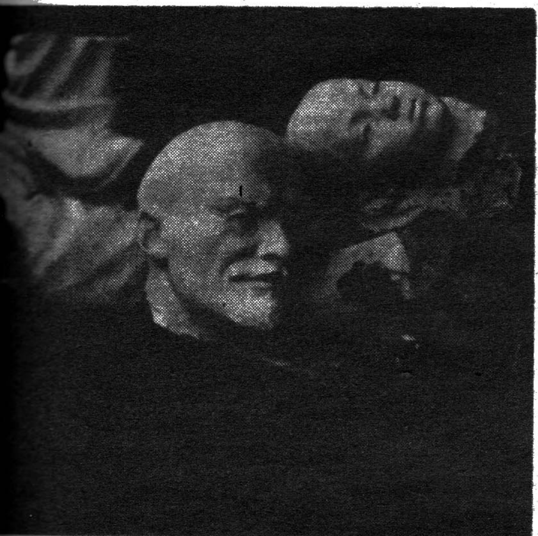
— Ти що, шановний, з дуба впав? Обстоюєш незалежність України і водночас проти того, щоб ми мали в обігу власні гроші. Яка ж без цього самостійність?

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».

Одеса.

...треба!

...НЕ СУМНІВАВСЯ

...ння і дозволу ...оги, як пова- ...овані люди, ...назвати. Чи ...щині, що по- ..., у сотнях ...сі: вул. Лені-на, Дзержинського, Фрунзе, Кірова, Жданова...

Володимир ОЛЕФІРЕНКО.
Фото Вячеслава ПУШКАРЬОВА.

Телеграфним рядком із Запоріжжя

НА ОДНОМУ ДАХУ

Поряд із червоно-синім прапором колишньої УРСР над будинком міськради, за рішенням її сесії, замайорів і національний синьо-жовтий прапор України.

ПРОДАНІ ЕКРАНИ

Завершується витіснення з екранів кінотеатрів області вітчизняних фільмів. Торік на екрани було випущено шість кінофільмів українського виробництва, а з початку нинішнього року — два.

КАПІТАН ТІКАЄ ПЕРШИМ

Проголошення незалежності України стало зручним приводом для втечі до Москви директора заводу «Дніпроспецсталь» А. Шевцова. Колишній міністерський чиновник, мешкаючи у столиці і не збираючись переїздити до Запоріжжя, успішно об'їздив за казенний кошт кілька капіталістичних країн. Завод же через катастрофічну нестачу робочих рук може «вилетіти в трубу».

ПАНІКА У МЕЛІТОПОЛІ

Упродовж кількох днів лихоманить чутками Мелітополь. Причина — перебої з постачанням хліба у торговельну мережу: на місцевому хлібокомбінаті запаси борошна вражені картопляною паличкою. Зараз борошно возять із Запоріжжя.

РЯТУВАННЯ — СПРАВА ПОТОПАЮЧИХ

Відчувши на порозі ринку свою непотрібність для колгоспів і радгоспів, облагропромрада (колишнє облАПО) активно вдалася до саморятування — створення науково-виробничої асоціації. Чи вкладуть у неї гроші селяни?

Олександр МИХАИЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».

Реалії

СМІЛА ДІЄ СМІЛИВО

На основі чорно-білого телевізора «Оризон», випуск якого розпочав філіал Смілянського радіоприладного заводу в селі Орловець Городищенського району, пішов у серійне виробництво і його кольоровий тезка, який дістав високу оцінку фахівців.

У цілому за вісім місяців нинішнього року промисловістю Сміли випущено товарів для народу на суму понад 210 мільйонів карбованців, що на 24 відсотки більше, ніж у минулому.

Радіоприладний завод підписав угоду з американським підприємцем Джорджем Зензефілсом на виготовлення по ноу-хау дискофонів, яким немає аналогів у світі.

Лідія ТИТАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Черкаська область.

КЛОПІТ ЗІ ЗБРОЄЮ

Палітра

Що робити з ядерним потенціалом, розміщеним на території України? Таке запитання парламентський кореспондент інформвідділу «Рух-прес» О. Кей поставив кільком впливовим українським політикам.

Претендент на пост Президента України від Руху голова Львівської обласної Ради, народний депутат України Вячеслав Чорновіл зазначив, що ядерний потенціал треба ліквідувати на основі колишніх домовленостей за співучастю всіх інших ядерних держав. Водночас претендент наголосив, що наявність на території України ядерного потенціалу буде стимулом до того, щоб нас скоріше визнавали як державу, щоб швидше створювалася наша національна без'ядерна армія.

Інший кандидат у Президенти України, голова Української республіканської партії, народний депутат України Левко Лук'яненко відповів:

— Атомну зброю передавати Росії не потрібно, бо вона є власністю України і становить велику цінність. Взагалі, що стосується власності, то я проти передачі її за просто так у Росію. В атомних ракетах є уран, ядерне паливо, його можна вилучити звідти й передати атомним електростанціям на Україні.

Думка колишнього секретаря колишньої Компартії України, народного депутата України Станіслава Гуренка така: забезпечити надійний контроль за використанням ядерної зброї, і нехай вона лежить там, де лежить.

Інформація «Голосу України».

Тим часом

[Н]АСТ[У]ПАЄ МІСТО НА КУРГАНИ

Щороку стає на Донецькій землі все менше скіфських курганів та козацьких могил: одні розорали під поля, інші зникли під промисловими новобудовами. До двох курганів-близнюків на околиці Шахтарська міські [ко]мунікації ... лись ...00-метрову ... стань. Громадськість б'є на сполох, місцева влада мовчить, як і археологи. Тим часом місто невпинно наступає залізобетонною п'ятою на історію рідного краю.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Дон[ецьк]а область.

Мал. Костянтина ВАСЮШКІНА.

О люди, люди...

ЗНАЛИ КУДИ БИТИ

Надійшли нові дані про причину смерті одного з лікарів Воркутинського шахтарського страйккому Володимира Петровича Кулагіна, побитого у Воркуті міліціонерами. За даними, наданими київським судово-медичним експертом В. Селіним, Кулагіна було вбито. Безпосередня причина смерті — печінково-ниркова недостатність, ендогенна інтоксикація, закрита травма живота.

Оскільки Кулагін — донеччанин за походженням, дружина після побиття привезла його в Донецьк, де він і перебував в реанімації. Страйккоми намагалися допомогти своєму товаришеві ліками, але це не врятувало його життя.

Страйккоми Воркути та Донбасу звернулися до прокурора Росії з вимогою порушити кримінальну справу проти воркутинських міліціонерів — учасників побиття.

Агентство «Схід».

Таке життя

«ВІЙНА» ПРАПОРІВ

У Прилуках загострилася грома[дсько]-політична [о]бстановка. [12] вересня [вияви]лась вже друга після путчу позачергова сесія Прилуцької районної Ради народних депутатів, яка розглянула питання «Про ситуацію, створену міськими організаціями Руху та УРП по відношенню до районної Ради, її виконкому і апарату». Приводом стало те, що у ніч з 8 на 9 вересня невідомими особами знято три синьо-жовтих прапори з будинків райвиконкому, міськради, міських осередків Руху та УРП. Ці прапори були вивішені за рішенням міських депутатів. Голова міськради А. Шамрай одразу ж після інциденту за власні гроші придбав національне знамено, яке було встановлено на тому ж місці.

У райвиконкомі ж вирішили знову вивісити над будинком червоно-синій прапор, надіславши телеграму до Верховної Ради України на ім'я народних депутатів республіки В. Портного та В. Лісовенка з проханням «захистити місцеві органи Радянської влади від беззаконня і дати можливість спокійно працювати».

У відповідь голова міського осередку Руху В. Лобазов та голова міської організації УРП оголосили голодовку.

У суботу, 14 вересня, у Прилуках було проведено несанкціонований мітинг. У зв'язку з тим, що до 14 години не було виконано рішення міськради про національну символіку, мітингуючі зламали червоно-синій прапор і встановили на його місці синьо-жовтий.

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Чернігівська область.

Прес-центр МВС України повідомляє

Підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю МВС України знешкоджено ряд злочинних груп, які скоїли тяжкі злочини на території республіки.

У КИЄВІ затримано трьох місцевих жителів, які ніде не працюють. Погрожуючи фізичною розправою, вони вимагали 26 тисяч карбованців у одного з жителів столиці. Під час обшуку в їхній автомашині знайдено патрони до газового пістолета.

Цього ж дня в столиці України затримано ще шістьох киян, які, погрожуючи фізичною розправою громадянину Києва, вимагали в нього гроші в сумі 12 тисяч карбованців.

У ВІННИЦІ затримано п'ятьох місцевих жителів, у той момент, коли вони вимагали 15 тисяч карбованців у одного з продавців. У злочинців вилучено дві автомашини, 36 тисяч карбованців, 495 доларів США, балончики з газом, ракетницю, холодну зброю. За попереднім розслідуванням встановлено, що ця група скоїла ще п'ять тяжких злочинів.

У ХЕРСОНІ заарештовані директор одного з ресторанів і завідуюча виробництвом, які з жовтня 1990 року одержували нефондові спиртні напої з Новокаховського радгоспу-заводу «Таврія», радгоспу-заводу імені Леніна і реалізовували їх по завищених цінах. Крім того, задокументовано факти розкрадання грошей шляхом складання фіктивних трудових контрактів та відомостей на преміювання працівників ресторану.

Спільно з УКДБ ПО ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ у Ковелі заарештовано групу злочинців з 6 чоловік, які займалися наркобізнесом. Вилучено 105 кілограмів сухих головок маку, 23 кілограми молотого маку, дві автомашини, 7 тисяч карбованців, виробів із золота на 7 тисяч карбованців, обріз мисливської рушниці.

У ДОНЕЦЬКУ знешкоджено злочинну групу з 7 місцевих жителів, які з 3 по 12 серпня вчинили 9 розбійних нападів із застосуванням холодної зброї до водіїв індивідуального транспорту.

Результатом проведення оперативних заходів спільно з УКДБ ПО ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ заарештовано кількох місцевих жителів, які раніше працювали на звільненій комсомольській роботі і, зловживаючи службовим становищем, за хабарі оформляли закордонні паспорти через «Спутник».

В ІЛЛІЧІВСЬКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ заарештовано чотирьох жителів Одеси, які вимагали 150 тисяч карбованців у вихователька дитячого садка. У них вилучені гроші, два автомобілі, при обшуку на квартирі у одного із злочинців знайдено гранату Ф-1.

«НІ...

Під так... ...ресня у Ки... міжнародн... бин Яр». «... обхідно ... яких вияві... жають ... широкомас... для участі ... но таких ... громадськ... Неізвестни... нер, Андж... кентій ... Олександр ... Ігнатенко ... відомих лю... Геннадій ... відгукнувс... ти спонсор... редав на ... сячі карбо...

У прогр... монструва...

ЗВІ...

12 вересн... покарання ... тора Чор... В. Брюхано... вироком ч... ду він був ... на десять ... відповідним ... давства стр...

Нагадаю, ... ловного ... М. Фоміна ... А. Дятлова ... на десять ... нулого рок... дента СРСР ... здоров'я.

Начальни... Б. Рогожкін... акторного ... позбавлени... три роки ві... раніше за ... покарання.

Державно... Атомнагляд... нобильській...

МЕР...

Битва за... на ланах Г... ла перші ... на автош... ка — ... аварія. ... ЗІЛ-130, м... строкової с... ського ВО ... ревозив пе... тавського ... нікуму, не ... лінням, і м... ся. Наслід... ли 18-річні... Валентина ... тів госпітал... одного пот... чайно тяжк...

На засіда... сії з безпе... но перші п... ли до траге... ся на відсу... роботою с...

ГОЛОС України

...ЛОПІТ ЗІ ЗБРОЄЮ

Палітра

...з ядерним по-
...міщенням на
...їни? Таке за-
...ентський ко-
...інформвідділу
...Кей поставив
...вим українсь-

...на пост Пре-
...від Руху го-
...обласної Ра-
...епутат Украї-
...рновіл зазна-
...ий потенціал
...ти на основі
...вленостей за
...інших ядер-
...дночас претен-
...що наявність

на території України ядерного потенціалу буде стимулом до того, щоб нас скоріше визнавали як державу, щоб швидше створювалася наша національна без'ядерна армія.

Інший кандидат у Президенти України, голова Української республіканської партії, народний депутат України Левко Лук'яненко відповів:

— Атомну зброю передавати Росії не потрібно, бо вона є власністю України і становить велику цінність. Взагалі, що стосується власності, то я проти передачі її за просто так у Росію. В атомних ракетах є уран, ядерне паливо, його можна вилучити звідти й передати атомним електростанціям на Україні.

Думка колишнього секретаря колишньої Компартії України, народного депутата України Станіслава Гуренка така: забезпечити надійний контроль за використанням ядерної зброї, і нехай вона лежить там, де лежить.

Інформація «Голосу України».

Тим часом

...СТ...ПАЄ МІСТО ...А КУРГАНИ

...на Донецькій
...ше скіфських
...рацьких могил:
... під поля,
...під промисло-
...довами. До
...близнюків на
...ерська місь-
...изи-
...трову ...стань.
...'є не сполох,
...овчить, як і ар-
...сом місто не-
...залізобетон-
...сторію рідного

...ДОЦЕНКО,
...кореспондент
...аїни»
...ласті
...Костянтина
...СЮШКІНА.

О люди, люди...

ЗНАЛИ КУДИ БИТИ

Надійшли нові дані про причину смерті одного з лікарів Воркутинського шахтарського страйккому Володимира Петровича Кулагіна, побитого у Воркуті міліціонерами. За даними, наданими київським судово-медичним експертом В. Сєліним, Кулагіна було вбито. Безпосередня причина смерті — печінково-ниркова недостатність, ендогенна інтоксикація, закрита травма живота.

Оскільки Кулагін — донеччанин за походженням, дружина після побиття привезла його в Донецьк, де він і перебував в реанімації. Страйккоми намагалися допомогти своєму товаришеві ліками, але це не врятувало його життя.

Страйккоми Воркути та Донбасу звернулися до прокурора Росії з вимогою порушити кримінальну справу проти воркутинських міліціонерів — учасників побиття.

Агентство «Схід».

Таке життя

...ВІЙНА» ПРАПОРІВ

...загострилася
...тичн... бста-
...сня ...лась
... путчу поза-
...рилуцької ра-
...родних депу-
...янула питан-
...ію, створену
...нізаціями Ру-
...дношенню до
... її виконкому
...иводом стало
...8 на 9 верес-
...особами знято
...их прапори з
...айвиконкому,
...их осередків
... прапори бу-
...рішенням мі-

ських депутатів. Голова міськради А. Шамрай одразу ж після інциденту за власні гроші придбав національне знамено, яке було встановлено на тому ж місці.

У райвиконкомі ж вирішили знову вивісити над будинком червоно-синій прапор, надіславши телеграму до Верховної Ради України на ім'я народних депутатів республіки В. Портного та В. Лісовенка з проханням «захистити місцеві органи Радянської влади від беззаконня і дати можливість спокійно працювати».

У відповідь голова міського осередку Руху В. Лобазов та голова міської організації УРП оголосили голодовку.

У суботу, 14 вересня, у Прилуках було проведено несанкціонований мітинг. У зв'язку з тим, що до 14 години не було виконано рішення міськради про національну символіку, мітингуючі зламали червоно-синій прапор і встановили на його місці синьо-жовтий.

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Чернігівська область.

Прес-центр МВС України повідомляє

...по боротьбі з
... злочинністю
... знешкоджено
...груп, які скоїли
... на території

...имано трьох
..., які ніде не
...рожуючи фі-
...вою, вони ви-
...карбованців у
... столиці. Під
... автомашині
... до газового

... столиці Ук-
... ще шістьох
...ючи фізич-
... громадянину
...ього гроші
...карбованців.
...тримано п'я-
...жителів, у той
...они вимагали
...нців у одного
... злочинців ви-
...машини, 36 ти-
...495 доларів
... газом, ра-

кетницю, холодну зброю. За попереднім розслідуванням встановлено, що ця група скоїла ще п'ять тяжких злочинів.

У ХЕРСОНІ заарештовані директор одного з ресторанів і завідуюча виробництвом, які з жовтня 1990 року одержували нефондові спиртні напої з Новокаховського радгоспу-заводу «Таврія», радгоспу-заводу імені Леніна і реалізовували їх по завищених цінах. Крім того, задокументовано факти розкрадання грошей шляхом складання фіктивних трудових контрактів та відомостей на преміювання працівників ресторану.

Спільно з УКДБ ПО ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ у Ковелі заарештовано групу злочинців з 6 чоловік, які займалися наркобізнесом. Вилучено 105 кілограмів сухих головок маку, 23 кілограми молотого маку, дві автомашини, 7 тисяч карбованців, виробів із золота на 7 тисяч карбованців, обріз мисливської рушниці.

У ДОНЕЦЬКУ знешкоджено злочинну групу з 7 місцевих жителів, які з 3 по 12 серпня вчинили 9 розбійних нападів із застосуванням холодної зброї до водіїв індивідуального транспорту.

Результатом проведення оперативних заходів спільно з УКДБ ПО ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ заарештовано кількох місцевих жителів, які раніше працювали на звільненій комсомольській роботі і, зловживаючи службовим становищем, за хабарі оформляли закордонні паспорти через «Спутник».

В ІЛЛІЧІВСЬКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ заарештовано чотирьох жителів Одеси, які вимагали 150 тисяч карбованців у вихователькі дитячого садка. У них вилучені гроші, два автомобілі, при обшуку на квартирі у одного із злочинців знайдено гранату Ф-1.

«НЕТЕРПИМІСТЬ»

Анонс

Під таким девізом 28 вересня у Києві відкривається міжнародний кінофорум «Бабин Яр». «Нетерпимість необхідно виявляти до будь-яких виявів геноциду», вважають організатори цього широкомасштабного заходу, для участі в якому запрошено таких відомих митців і громадських діячів, як Ернст Неізвестний, Олена Боннер, Анджей Вайда, Іннокентій Смоктуновський, Олександр Яковлєв, Віталій Ігнатенко та багато інших відомих людей нашого часу. Геннадій Хазанов першим відгукнувся на прохання стати спонсором кінотижня і передав на його рахунок 3 тисячі карбованців.

У програмі форуму — демонстрування художніх та документальних фільмів, серед яких і лауреат «Оскару» — документальний фільм «Геноцид» з Елізабет Тейлор. Уперше у Києві буде показано «Великий диктатор» Чапліна, нову версію фільму О. Шлаєна та В. Гордієнка «Бабин Яр».

Напередодні відкриття форуму, 27 вересня, почне роботу виставка «Єврейський народ на Україні», у програмі якої також передбачено ретроспективний показ фільмів, як, наприклад, «Беня Крик», «П'ять наречених» з видатним українським актором Іваном Бучмою.

У програмі кінофоруму — багато прем'єр. Тож стежте за афішами кінотеатрів.

Власна інформація «ГУ».

Чорнобиль

ЗВІЛЬНЕНО ОСТАННЬОГО З ПОКАРАНИХ

12 вересня закінчився строк покарання колишнього директора Чорнобильської АЕС В. Брюханова. В 1986 році за вироком чорнобильського суду він був позбавлений волі на десять років. Але згідно з відповідними статтями законодавства строк було скорочено.

Нагадаю, що колишнього головного інженера ЧАЕС М. Фоміна і його заступника А. Дятлова, також покараних на десять років, звільнено минулого року за Указом Президента СРСР в зв'язку зі станом здоров'я.

Начальника зміни ЧАЕС Б. Рогожкіна та начальника реакторного цеху О. Коваленка, позбавлених волі на п'ять і три роки відповідно, звільнено раніше за закінченням строку покарання.

Державного інспектора Атомнагляду СРСР на Чорнобильській АЕС Ю. Лаушкіна, засудженого до двох років позбавлення волі, звільнено в 1987 році через значне погіршення здоров'я, після чого невдовзі він помер від онкологічного захворювання.

Тепер В. Брюханов, А. Дятлов, Б. Рогожкін і О. Коваленко живуть у Києві, де їхні сім'ї одержали житло після евакуації з Прип'яті. М. Фомін з сім'єю мешкає в Тверській області. О. Коваленко, не зважаючи на променеву хворобу, і Б. Рогожкін працюють нині в чорнобильській зоні.

А. Дятлов, який страждає на гостру променеву хворобу тяжкого ступеня, саме в цей час разом з іншими потерпілими від чорнобильської катастрофи, які зазнали радіаційних опіків, за запрошенням благодійних організацій перебуває на лікуванні в Німеччині.

Леонід ГАШИНЬ.

Трагедія

МЕРТВА ПЕТЛЯ СЕРЖАНТА

Битва за овочевий урожай на ланах Полтавщини принесла перші жертви. 14 вересня на автошляху Чорноглазівка — Полтава сталася аварія. Водій автомобіля ЗІЛ-130, молодший сержант строкової служби з Ленінградського ВО О. Малков, який перевозив першокурсників Полтавського кооперативного технікуму, не справився з управлінням, і машина перекинулася. Наслідки трагічні: загинули 18-річні Олена Беденчук та Валентина Сегеда, 17 студентів госпіталізовано. Здоров'я одного потерпілого у надзвичайно тяжкому стані.

На засіданні обласної комісії з безпеки руху встановлено перші причини, що призвели до трагедії. Наголошувалося на відсутності контролю за роботою студента технікуму. Їх перевозили у вантажному автомобілі, що недопустимо. Вкрай халатно командування прикомандированої частини здійснювало контроль за проходженням служби. Лише один факт: командир взводу, підлеглий якого здійснив аварію, був п'яний. Ледве тримався на ногах від прийнятого спиртного і водій другого ЗІЛа, який віз картоплю.

Остаточні висновки щодо ступеню всіх причетних до аварії осіб визначить слідство. Але й попередньо можна зробити висновок: головна причина трагедії — безвідповідальність дорослих.

Григорій ГРИНЬ,
власний кореспондент «Голосу України».
Полтавська область.

Черговий по випуску новин
Костянтин ПАРИШКУРА.
Тел. 441-88-26.

Коротко

СИТИЙ ЗРОЗУМІЄ

Цього року при Свято-Микольському храмі Севастополя відкрито трапезну для прихожан, що потребують допомоги або тих, хто бажає після ранкового докачатися вечірнього богослужіння. Міськвиконком вирішив прикріпити церкву для одержання продуктів до одного з розташованих поблизу магазинів. Обіди у храмі видаються безкоштовно.

Олексій ПЕТРУСЬ.
Севастополь.

ОСТАННЄ ПОЛЮВАННЯ

У Кам'янці-Подільському Хмельницької області сезон полювання відкрито пізніше, ніж в інших областях. Утім, для двох мисливців він виявився останнім у житті.

Василь ГРИЩУК.

ПОГОДА

У найближчі дві доби погоду України визначатиме атмосферний фронт. Сьогодні у західній половині, а завтра — у східній невеликі дощі, вітер змінних напрямків, 3—8 метрів на секунду. Температура сьогодні вдень у північно-східній половині, а завтра на більшій частині республіки — 15—21, у південно-східних областях 19—25, вночі 7—13, у західних областях 5—10 градусів.

По Київській області сьогодні вдень подекуди невеликий дощ, вітер слабкий. Температура 16—21 градус.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

ТАЄМНИЦІ ТЕЛЕФОННОГО ДЕФІЦИТУ

Читачі газети дедалі частіше скаржаться на відсутність у продажу вітчизняних телефонів та несподівані відмови імпортних апаратів. Кореспондент газети звернувся до найбільш обізнаної в республіці з цими проблемами людини — голови правління комерційно-посередницького концерну «Тельком» В. ПАНАСЮКА і мав з ним бесіду.

— Валерію Лукичу, що ж усе-таки сталося в телефонному господарстві України? Адже дефіцит телефонів, здається, випереджає всі інші?

— Десятки років продукція спеціалізованих підприємств нашої країни — Ризького ВЕФу та Пермського телефонного заводу — регулярно доповнювалася поставками з країн Східної Європи. Проблемою була лише довга черга на телефонізацію. Після розпаду РЕВ надходження телефонів та їх комплектуючих із Польщі, Чехо-Словаччини, колишньої НДР фактично припинились, і нестача вітчизняних телефонів відразу далася взнаки. До того ж закордонні виробники телефонів почали вимагати за них валюту.

— І звідки її бере концерн для своїх масштабних закупівель?

— На жаль, навіть під республіканську програму розвитку зв'язку Кабінет міністрів не виділив жодного долара чи марки. Концерну доводиться знаходити способи одержання необхідних товарів не за ВКВ, а за звичайні карбованці чи по бартерно-обмінних каналах.

— На яких же умовах інофірми віддають свою продукцію за „дерев'яні", що їх до цього змушує?

— Серед багатьох зарубіжних підприємств ми знаходимо тих, які зацікавлені в тому, щоб вести довготривалі ділові відносини. А для цього необхідно мати свої офіси, готелі, гроші на оплату штату й послуг. Тут без великих сум не обійтися, а відповідно — і без значних обсягів торгових операцій. При цьому ми «відсікаємо» численні посередницькі кооперативи, які, беручи в кредит валюту, далі під виглядом свободи комерції розгортають відверту спекуляцію.

— А чи буде вигідна споживачам така ваша монополізація? Адже і колишнє Міністерство зв'язку, під крилом якого створено концерн, здійснювало жорстку централізацію, а останнім часом у парі з Мінторгом. Наслідки ми всі бачимо.

— Критика справедлива, але все ж не всяка монополія шкідлива. Навпаки, поверхова, непідготовлена й безвідповідальна комерційна метушня дрібних посередницьких кооперативів з гучними назвами обертається для підприємств і окремих громадян великими збитками. Кращий доказ цього — злива листів-скарг від тих, хто вже придбав, часто за шалені ціни, імпортні телефони-красені. Бездоганний дизайн і широкі сервісні можливості виробів фірм зі світовими іменами приваблюють наших початкуючих бізнесменів, які ладні купувати-продавати будь-що, аби гроші. Проте широко розрекламована апаратура інофірм, як правило, не розрахована на системи зв'язку, що діють у нашій країні.

— Що це означає? Наведіть приклад.

— Ось один із секретів. Напруга живлення телефонів, зроблених за міжнародними стандартами, становить 48 вольт, а вітчизняних — 60. Тому апарати, яким, здається, працювати вік, виходять з ладу, як тільки їх підключать до міської мережі.

— А хіба іноземні фірми не можуть врахувати технічні відмінності, знаючи, де буде використовуватись їхня продукція?

— У тім-то й річ, що закордонних ділків наші проблеми мало цікавлять. Внесення ж коректив до електронних схем — це додаткові витрати і клопіт. До того ж контракти з нашими мінікооперативами — нерідко ще й одноденки, які не гарантують фірмі повного збуту і відповідно запланованого прибутку. Отже, поки що централізація купівлі-продажу засобів зв'язку необхідна. І для того, щоб запобігти ввезенню значних партій телефонів, автодовідників, телефаксів, союзне міністерство нещодавно ввело спеціальний сертифікат, що слугуватиме перепусткою на митних пунктах.

— Хто видаватиме ці сертифікати і які умови їх одержання?

— Схема відносин проста. «Тельком» збирає замовлення від зацікавлених підприємств, кооперативів і торговельних організацій, укладає договори з фірмами. Після внесення фірмою згаданих коректив при виробництві продукції якість апаратів перевірять фахівці республіканського центру сертифікації. Він створений при Київському відділенні Центрального науково-дослідного інституту зв'язку. Потім «Тельком» закуповує захищені сертифікатом види апаратів і передає їх замовникам, у тому числі й посередницьким кооперативам.

— Чи не хочете ви сказати, що концерн буде нагадувати благодійну організацію?

— Звичайно, ні. Ініціатива має добре оплачуватись. Але ми продаватимемо імпортні телефони по 180 — 400 карбованців, у той час як кооперативи аналогічні вироби продають утричі дорожче. Останніми днями підписано кілька угод з фірмами США, Німеччини, Південної Кореї, Польщі та Чехо-Словаччини на поставки телефонів.

— То що ж, віднині споживачі нашої республіки цілком залежатимуть від відносин з інофірмами?

— Ні, не повністю. Як віце-президент Української асоціації виробників засобів телекомунікацій (АСТЕЛ) можу заявити, що на підприємствах республіки, де відбувається конверсія, серйозно працюють над питанням ліквідації телефонного дефіциту. З початку року сім великих об'єднань освоїли випуск нових марок телефонів. Зокрема, на «Київприладі» випускається апарат «Спектр-207», а на ВО «Радон» — телефон «Елетон-201». Це дуже зручні апарати для дому. Щоправда, обсяг випуску — 15—20 тисяч штук на рік — далекий від попиту. Адже до кінця року в республіці буде введено нові АТС майже на 500 тисяч номерів. І найперше завдання АСТЕЛ — залучити до виробництва телефонів підприємства, що входять до асоціації, причому на базі нових вітчизняних технологій. Вже готується впровадження оригінального методу виготовлення акустичних перетворювачів, що замінять імпортні мікрофонні і телефонні капсули.

— А як справи з ремонтом імпортних та вітчизняних телефонів?

— Одночасно з апаратами ми закуповуємо і так звані ремкомплекти. До того ж на додаток до організованих Держкомітетом зв'язку України майстерень по ремонту телефонів — а вони є у всіх містах — концерн створює власну мережу ремонтних та сервісних центрів.

— І останнє запитання. Чим іще, крім виробництва засобів зв'язку, займається ваш концерн?

— Сфера інтересів концерну широка — від виробництва обладнання і матеріалів для поштових відділень до засобів космічного зв'язку. Але про це, гадаю, ще матиму нагоду розповісти.

Інтерв'ю вів Микола НЕМЦЕВ.

АРБІТРАЖНИЙ СУД ВИЗНАЧАЄТЬСЯ

Здається, Москва нам уже не указ — союзне законодавство на території України чинності не має. Проте на республіканському юридичному полі існують ще білі плями — заштриховувати їх доводиться законами СРСР, якого вже не існує де-юре. Йдеться про Основи законодавства про оренду. З прийняттям же вкрай необхідного власного закону Верховна Рада, заплутавшись у всіляких політичних проблемах, зволікає.

Але суть конфлікту якраз і полягає в тому, що невідомо, чим щойно створений Вищий арбітражний суд України має керуватися, розглядаючи спірні питання. Ось одне з них.

У листопаді 1988 року колектив Одеської СТО-1 республіканського об'єднання Укравтомотосервіс на загальних зборах вирішив створити колектив орендарів і звернувся до вищої організації — Облавтомотосервісу — з проханням підписати орендний договір. Відповіді не дочекалися. Тоді, згідно з Основами законодавства Союзу РСР і союзних республік, подали позов до обласного арбітражу, який ухвалив рішення про примус до укладання договору.

Отже, станція техобслуговування почала працювати за нових умов. Обласне об'єднання припинило постачання запчастин, виплату премій та тринадцятої зарплати робітникам, хоча було винне за вісім місяців року, що пройшли в старих умовах, і доклало всіх зусиль, аби попереднє рішення обларбітражу скасувати. Але на обласному рівні не вдалося, лише перший заступник головного арбітра республіки М. Гришківський допоміг — у порядку нагляду відмінив рішення про перехід підприємства (до речі, обслуговує воно в основному «Запорожці» інвалідів) на оренду. Проте головний арбітр республіки Д. Притика, вийшовши з відпустки, відмінив ухвалу заступника.

Не було б потреби розповідати про всі перипетії цього «процесу», проте вони відображають те становище, що склалося сьогодні в народному господарстві республіки. Адже директор СТО-1 В. Голядинець протягом тих майже двох років, коли відбувалася гра навколо підприємства, встиг забезпечитися запчастинами через прямі угоди, підняти зарплату працівникам, домовитися з відомими німецькими фірмами Мерседес-Бенц та БМВ про налагодження сервісного обслуговування іномарок на Україні й створення спільного підприємства. Словом, підвівся на ноги, що є типовим для організацій, які звільнилися від командно-адміністративних тенет. І ось, як грім серед ясного неба: «...договір оренди відмінити, до 10 вересня виконати рішення про приведення справ до стану на листопад 1988 року...».

Таку ухвалу прийнято Президією Вищого арбітражного суду України. Підстава — «папір», підписаний заступником голови Вищого арбітражного суду СРСР О. Арифуліним, і висновок, зокрема, Комісії Верховної Ради України з питань розвитку базових галузей. Лишається незрозумілим, яким чином названа Комісія причетна до тлумачення законів і чому органи правосуддя незалежної України мають звертати увагу на вказівки з колишнього центру, тим більше, підписані окремо взятою службовою особою?

Отже, що лишається? Погодитися з тим, що «...перерахування коштів (колектив СТО-1 вже викупив своє підприємство — Д. Д.) не слід розцінювати як перешкоду до відновлення прав власника... в особі обласного об'єднання...»? Голова Вищого арбітражного суду України Д. Притика вагається, на чий бік стати? Для працівників же питань немає. Не пошкодували грошей, поставили навкруги завантажені контейнери, оплачують працю восьми омонівців-охоронників — власник він і є власник. Вхід на територію лише з дозволу директора, створено страйковий комітет, якому ой як не хочеться давати роботи! До речі, й банк відмовився закривати розрахунковий рахунок станції.

Серед підстав для такої не зовсім легітимної активності член правління Асоціації орендарів і підприємців Одеської області В. Тимченко називає офіційну думку правової ради Спілки орендарів і підприємців СРСР (кому, як не їй, тлумачити закон власного вироблення). Ця думка повністю збігається з інтересами колективу орендарів. Та й сам голова Вищого арбітражного суду України «...з емоційної точки зору» підтримує нові форми господарювання. Але, мовляв, буква закону не дозволяє.

Отак! Сьогодні дозволяє, а завтра — ні... Здається, мова йде не про сам закон, а про інтереси його тлумачників — одначе, треба ж визначитися.

А у результаті останньої аудієнції з Дмитром Микитовичем генерального директора Спілки орендарів і підприємців В. Хмільовського було вирішено: зібрати президію й спробувати припинити рішення про припинення дії орендного договору (!). Зібрали — результат нульовий. Що ж, чекатимемо нового паперу з Москви, який відмінить попередній.

Щоправда, найближчим часом мають прибути німецькі партнери СТО-1. Сподіваються, мабуть, підписати угоду — адже не розуміють цих тонкощів. Д. Притика — «...переживає як людина». І аби чимось зарадити справі, погодився спільно з іншими дійовими особами вищенаведеної історії писати листа парламентаріям з проханням (вимогою?) прискорити прийняття українського закону про оренду — він пройшов перше читання й десь загальмувався.

Отож, шановні народні депутати, від вас чекають переходу від політичних бійок до конкретної роботи над питаннями реформи економічної системи.

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ, спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ.

НЕПРОСТИЙ ШЛЯХ ДО НАРОДУ

НОТАТКИ НА ПОЛЯХ НОВОГО ЗАКОНУ

3. ВЛАСНИК—КОЛЕКТИВ

Неоднозначної оцінки заслуговують окремі положення розділу IV «Право колективної власності».

Стаття 20 «Суб'єкти права колективної власності» переголосовувалась. Однак пропозицію Міністерства юстиції про виключення з числа таких суб'єктів трудових колективів державних підприємств, (вони, мовляв не можуть бути власниками, бо не користуються правами юридичної особи — наче надання прав юридичної особи якась надзвичайно складна процедура) Верховною Радою відхилено.

І якщо обговорення цієї поправки тривало досить довго, то стаття 28 «Право власності трудового колективу державного підприємства» (зараз її в тексті закону нема) була на пропозицію Мінюсту «здана» фактично без бою. Відповідно до цієї статті трудовий колектив державного підприємства ставав власником частини прибутку, що залишалася після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Цікаво відзначити, що під час обговорення проекту в комісіях і на пленарному засіданні Верховної Ради не було внесено до неї жодного доповнення чи поправки.

Вважалося, що саме ця норма відкриє реальний шлях до поступового роздержавлення, дасть можливість трудовому колективу нагромадити кошти для майбутнього викупу підприємства.

Та оскільки Закон «Про власність в СРСР» встановлював, що трудовий колектив набуває лише права розпорядження чистим прибутком (а цього, до речі, достатньо, щоб вважати трудовий колектив юридичною особою), то, звичайно, звикле до субординації Міністерство юстиції УРСР не могло не відреагувати відповідним чином. Незважаючи на Декларацію про суверенітет...

Врешті-решт, вийшло непорозуміння: зі статті 20 колектив державного підприємства як власник не був викинутий, зате стаття 28, в якій конкретизувалося положення двадцятої, пішла в небуття. Отже, трудовий колектив державного підприємства визнається власником, але невідомо чого.

Запеклі суперечки точилися навколо питання про власність політичних партій. Наскільки група більшості прагнула добитися законодавчого закріплення права партії на бізнес, настільки інші прагнули не допустити цього. Вважаю, положення Закону, за яким об'єктами права політичних партій та організацій є придбані на законній підставі будинки, споруди, грошові кошти та інше майно, необхідне виключно для забезпечення виконання статутних функцій, не можна не вітати. Цим закривається шлях усім політичним партіям до великого бізнесу, за винятком видавничої діяльності, здачі майна в оренду і таке інше. Елемент економічної дискримінації тут, безперечно, є, але це вимушений захід.

Члени колгоспів схвально зустрінуть положення закону, за яким за кожним із них визнано право власності на частку в майні колгоспу (пай) і на суму доходу, одержану відповідно до цього паю. Хоча стаття 24 внаслідок прийняття поправок до неї Верховною Радою втратила свою попередню стрункість викладу, зате виграла змістово.

Державна власність відповідно до статті 31 існує у двох різновидах: власності загальнодержавної (республіканської) і власності адміністративно - територіальних одиниць (комунальної). Їх суб'єктами є відповідно держава в особі Верховної Ради України та адміністративно-територіальні одиниці в особі місцевих Рад народних депутатів.

Загальнодержавну власність складають об'єкти, що є матеріальною основою суверенітету України і забезпечують її економічний та соціальний розвиток. У комунальній власності перебуває майно, що забезпечує економічний та соціальний розвиток відповідної території.

Запозичуючи досвід інших держав, Закон про власність уперше вводить у правову термінологію поняття «право інтелектуальної власності». Але детальна регламентація відносин, що виникають у зв'язку із здійсненням права власності на такі об'єкти, має бути проведена спеціальними законодавчими актами України.

Закон про власність передбачає існування на території України об'єктів, що можуть належати іншим союзним республікам, Союзу РСР, іншим державам, спільним підприємствам, міжнародним організаціям, іноземним громадянам. Правовий режим цього майна тотожний режимові відповідного майна, що належить Україні, як державі, її юридичним особам та громадянам.

4. НОВЕ В ЗАКОНІ

Чимало нових норм містить розділ Закону «Захист права власності». Закон виходить з того, що володіння майном вважається правомірним, доки протилежне не буде встановлено судом, третейським судом або арбітражем.

У статті 50 встановлюється рівне для всіх власників право на затребування майна з чужого незаконного володіння. Тим самим припинила свою дію стаття 145 Цивільного Кодексу, яка розподіляла незаконних набувачів майна громадянина на добросовісних і недобросовісних і лише від останніх допускала можливість затребування цього майна в усіх випадках. Тому, якщо тепер громадянин купить майно в орендаря, який видає себе за власника, дійсний власник матиме право віндикації (затребування) цього майна. Тим самим забезпечується дійсна стійкість цивільного обороту. Кожен набувач стимулюється, під страхом майбутньої можливості затребування, до з'ясування дійсних прав особи на майно, що нею продається.

На вимоги всіх власників, у тому числі держави, про віндикацію запроваджена єдина трирічна позовна давність.

Стаття 51 Закону «оголосила війну» статтям 9—12 Земельного Кодексу УРСР і має вийти переможцем, оскільки завжди нова правова норма, що суперечить нормі «старішого» закону, скасовує дію останньої.

Проект згаданого вище Закону про землю виходив з тієї принципової засади, що ніхто крім суду чи арбітражу не може примусово припинити право землекористування. Відповідно ж до Земельного Кодексу України це має право зробити та ж сама Рада народних депутатів, яка надала земельну ділянку. Назвати це положення демократичним аж ніяк не можна.

І сталося те, на що ми розраховували: суперечності між Законом про власність і Земельним Кодексом не були виявлені. Тож хай простять нас народні депутати за такий обман, але він вчинений на благо.

За статтею 51 громадянин може бути позбавлений права довічного володіння земельною ділянкою лише на підставі рішення суду. Тобто Закон про власність встановлює більш дійові гарантії недоторканності цього права, ніж Земельний Кодекс.

Правда, Земельний Кодекс України надає особі, у якої вилучили земельну ділянку за рішенням Ради, право оскаржити це рішення до суду. Може здатися на перший погляд, що ці норми тотожні. Але лише на перший погляд. Ми, юристи, добре знаємо нерівнозначність таких ситуацій, коли суд першим вирішує спір і коли суд вирішує скаргу на дії органу влади.

Думаю, що ми не раз будемо зустрічатися з такими явищами, як колізія (суперечність) новоприйнятих законодавчих актів України чи недосконалість окремих правових норм, оскільки наша, українська правова наука розвивається, хоча і бурхливо, та не так швидко, як цього вимагає життя. І не завжди вдається відразу віднайти найдосконаліший варіант правового регулювання.

Уже тепер мені, зокрема, видається неправильним невключення до числа суб'єктів права інтелектуальної власності народу України. Кому, як не йому, мали б належати казки, пісні, думи, твори народного мистецтва, що є складовою частиною його духовної скарбниці.

Прогледіли всі ми і те, що за статтею 24 право на одержання свого паю має чомусь лише той з членів кооперативу (колгоспу), який добровільно виходить з нього. Але ж виключення з членів кооперативу не повинно позбавляти його права власності.

Та слава Богу, ми ростемо, а тому впадати в розпач з приводу таких упущень не слід. Їх негайно треба усувати.

Закон передбачає право громадянина, у якого вилучено земельну ділянку для задоволення державних чи громадських потреб, на одержання натомість іншої, рівноцінної за якістю.

Особі, що має земельну ділянку з правом довічного успадковуваного володіння, надано право на компенсацію за втрати, викликані зниженням якості землі внаслідок діяльності підприємств, організацій чи установ.

Спори, пов'язані із здійсненням громадянами цих прав, можуть з'явитися в судах уже завтра і, звичайно, становитимуть вони одну із найскладніших, з точки зору проблеми доказу, категорій цивільних спорів.

Вперше в історії нашого законодавства зроблено спробу захистити інтереси власників житлових будинків перед відомствами, що споруджуватимуть автотраси, залізничні колії чи підприємства. Ще донедавна їм було цілком байдуже, що внаслідок їхньої діяльності житлові будинки опинялися буквально при дорозі або під димарями цементних комбінатів. Сьогодні ж їм, під загрозою сплати багатотисячних компенсацій за зниження цінності житлових будинків, доведеться шукати більш економічних шляхів вирішення своїх виробничих проблем.

Закон чітко регламентує підстави позбавлення права власності. Шкода, правда, що Мінюст України добився переголосування пункту 4 статті 55 за першою редакцією якого позбавлення права власності як кари за правопорушення могло відбутися лише за рішенням суду або арбітражу. У новому варіанті таке право надано адміністративним органам і окремим службовим особам, тобто так само, як це записано у загальносоюзному Законі про власність. Це положення навряд чи можна віднести до демократичних. Службова особа чи адміністративний орган мусив би мати лише право накладати арешт на майно, а його конфіскація мала б бути компетенцією лише органів правосуддя.

Зустріне, безумовно, схвалення норма Закону, за якою завдані власникові майна збитки відшкодовуватимуться у повному обсязі, відповідно до реальної вартості, з включенням суми неодержаних доходів. Отже, у разі втрати або пошкодження майна компенсація збитків може визначатися і за ринковими цінами. А це, звичайно, змушуватиме усіх бути обачнішими, утримуватися від дій, які могли б завдати шкоду майну власника.

Закон України «Про власність» розпочинає своє життя, і час покаже, наскільки його норми відповідатимуть інтересам всього народу України, кожного громадянина зокрема.

Зорислава РОМОВСЬКА,
доктор економічних наук.
Львів.

Закінчення. Початок у номерах за 13 і 17 вересня.

Експрес-новини

Франція відстоюватиме на зустрічі міністрів закордонних справ країн—членів Європейського Співтовариства (ЄС) і Західноєвропейського Союзу (ЗЄС), яка має відбутися в четвер у Гаазі, ідею створення спілки по підтриманню миру в Югославії, заявив представник французького зовнішньополітичного відомства.

* * *

Представник військової прокуратури Румунії висунув вимогу про припинення судового переслідування 11 підсудних з числа 25 колишніх співробітників «секуритате» і МВС, арештованих у грудні 1989 року за обвинуваченням у співучасті в геноциді.

* * *

Група польських політичних діячів і представників науки створила у Варшаві Громадянський комітет захисту поляків, які проживають у Вільнюському районі в Литві.

Комітет ставить за мету добитися, щоб литовські власті скасували рішення про розпуск рад польського самоврядування у Вільнюському та Тальчинінкайському районах Литви.

* * *

Дружина колишнього керівника НДР Е. Хонеккера, який тепер перебуває в Москві, звернулася до Президента М. Горбачова з проханням про допомогу. З огляду на останні події і можливе вислання в Німеччину, повідомляє вона, стан здоров'я пана Хонеккера різко погіршився. Вона просить сприяння Горбачова у виїзді свого чоловіка до Чилі, якщо він не може залишатися в СРСР.

Наш прес-клуб

Американський університет міста Делавер запросив на літні курси 40 студентів з Міжнародного інституту менеджменту в Києві. Загальна вартість програми їхнього перебування в Сполучених Штатах Америки — 220 тисяч доларів. Спонсорами цього заходу є кілька великих американських підприємств та українсько-американських фірм. На літніх курсах студенти з України набули не лише нового досвіду, а й удосконалили знання англійської мови. Крім лекцій, вони пройшли практику в різних місцевих корпораціях. Після навчання в США ці люди займуть провідні посади в економіці та торгівлі України й усіляко сприятимуть подальшому розвитку її співробітництва із Заходом.

«Свобода» (США).

* * *

Серед півста учнів Української малої семінарії в Римі — понад двадцять юнаків зі Львова. За словами ректора цієї семінарії Євгена Небесняка, усі львів'яни добре і охоче вчаться. Щоб продовжувати цю справу, необхідно створити спеціальний фонд. З цією метою ректор закликав бажаючих надсилати добровільні грошові внески на окремий рахунок, який нині відкрито у Ватикані.

«Християнський голос» (Німеччина).

* * *

З підписанням між Росією і Україною двосторонньої угоди Б. Єльцин взяв ініціативу у справі подолання розпаду СРСР у свої руки. Ні він, ні Горбачов не хочуть «позбутися» хлібної житниці.

ТФ-І (Франція).

* * *

Міністр закордонних справ Франції Р. Дюма хоче провести розмежування в оцінці ситуації між Прибалтійськими державами й іншими республіками, які йдуть до незалежності. Французька сторона вважає, що визнання суверенітету Литви не тягне за собою автоматичного визнання України, Словенії чи Хорватії.

«Ліберасьйон» (Франція).

Закордонний паспорт спецкора

«МЕРТВІ ЗОБОВ'ЯЗУЮТЬ ЖИВИХ», або ЧОМУ НІМЦІ НЕ ХОЧУТЬ ВІЙНИ

Історичні джерела свідчать, що віддавна українці брали активну участь у політичному житті Європи, навчалися в німецьких університетах. На початку XVIII століття Німеччина стає місцем першої української еміграції: наступник Мазепи Пилип Орлик в Саксонії і Гольдштейні розгортає агітацію, спрямовану проти царської експансії. У кінці XIX — на початку XX століття до Німеччини на заробітки їдуть сезонні робітники з України. А згодом починаються трагічні сторінки історії...

Нині Німеччина об'єднується. Україна відроджується. Яким буде продовження відносин?

ТУТ одразу вражає тиша і... маленькі бронзові таблички-могили: у 1959 році 450 жертв другої світової війни знайшли на цій землі останній притулок. Поряд з чехами, угорцями, німцями тут лежать 36 росіян і три українці. Сюди, до старого монастиря Арнстбург, якому вже понад 800 років, ми приїхали з колегою-журналістом з Народного Союзу по догляду за німецькими могилами Гансом Дітріхом Гайне.

Доля розпорядилась так, що серед цвинтаря збереглися три хрести, де поряд лежать голландський льотчик, «остарбайтер» з України і німецький солдат. Біля кожної могили — квіти. Їхній прах має право на спокій, подумалося мені, і не варто гадати чи добре чи зле, що вони лежать поряд. Ніби на підтвердження цьому на ближньому ранньоготичному капітулі прочитав: «MORTURI VIVENTES OBLIGAN» — «Мертві зобов'язують живих». Ці слова супроводжуватимуть мене під час усієї подорожі...

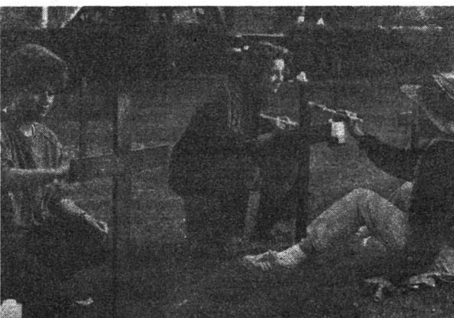
Вже виходячи з монастиря, ми познайомилися зі старим лісником і хоронителем цієї будівлі. Він розповів про те, як ветерани вирішили відбудувати розвалини колись величної споруди і перенести в це гідне місце могили тих, хто загинув від фашизму. Його самого в 19 років було послано на Східний фронт, де він потрапив у полон. До 1950 року працював на примусових роботах під Ленінградом, а потім повернувся на батьківщину.

У монастирі відведено кімнату, де вечорами збираються ветерани з цілої округи: обговорюють свої проблеми, згадують минуле. Тут є музей, часто відбуваються камерні концерти, а нещодавно — з гордістю повідомив господар — репрезентували свою творчість художники з України.

Вже вечоріло, але й після довготривалої розмови ми розставалися неохоче. Ідучи до автомобіля, я побачив, як цей старий чоловік сидить на лаві і дивиться в далечінь... у далечінь минулого.

За християнською мораллю кожен солдат має право на могильний хрест, а вже стан суспільної свідомості визначає конкретні дії щодо цього. Пам'яті мільйонів жертв війни, які закликають всі народи до примирення й мирного співіснування, до прагнення пом'якшити горе рідних, присвячено діяльність Народного Союзу по догляду за німецькими могилами. Ця позаурядова організація має своїх представників більш як у 80 країнах світу — всюди, де є німецькі поховання. Вона також доглядає могили жертв фашизму з інших країн, у тому числі з СРСР. Свої початки організація бере з 1919 року і користується у ФРН великим авторитетом: нині вона не потребує федеральної дотації і існує на добровільні пожертви громадян. За словами одного з керівників Народного Союзу Герхарда Хольца, вони прагнуть допомогти сім'ям знайти могили близьких, які загинули під час двох воєн, і люди розуміють потребу їхньої діяльності. Не одна родина і в Радянському Союзі віднайшла своїх рідних завдяки зусиллям Народного Союзу. На перший погляд здавалося б, чи під силу громадській організації виконувати такі великі обсяги роботи? Але я одразу побачив, що, окрім ретельної праці, в Народному Союзі існує робота на благо ідеї. У центральному бюро в Касселі організація має експертну, комп'ютерну, архівну рекламну та технічну служби. Накладом НС виходить журнал «Голос і шлях», а також тематичні випуски, які стосуються окремих країн.

На фото: могильна плита на кладовищі радянських військовополонених у Херлесхаузені; «Робота в ім'я майбутнього» членів молодіжного інтернаціонального табору.

Фото з преси ФРН.

Після другої світової війни в Західній Німеччині було поховано понад 300 тисяч громадян Східної й Південно-Східної Європи, які загинули в полоні або тоді, коли були примусово вивезені на роботу в роки війни (так звані «остарбайтери»). Тут лежить більш як 283 тисячі радянських людей. За цими могилами ретельно доглядають згідно із земельними законами ФРН. Велика увага приділяється оформленню надмогильних пам'ятників, на яких російським і латинським шрифтом написано імена загиблих (висічено на камені або вилито в бронзі). Поховання радянських воїнів в Рурберзі заквітчані вереском, і восени яскраві квіти можна побачити здалеку. На мюнхенському кладовищі «Вальдфрідгоф» посаджено червоні лілії. Завдяки піклуванню німецького уряду і громадськості в Західній Німеччині доглядають за 30 великими кладовищами, де поховано радянських людей.

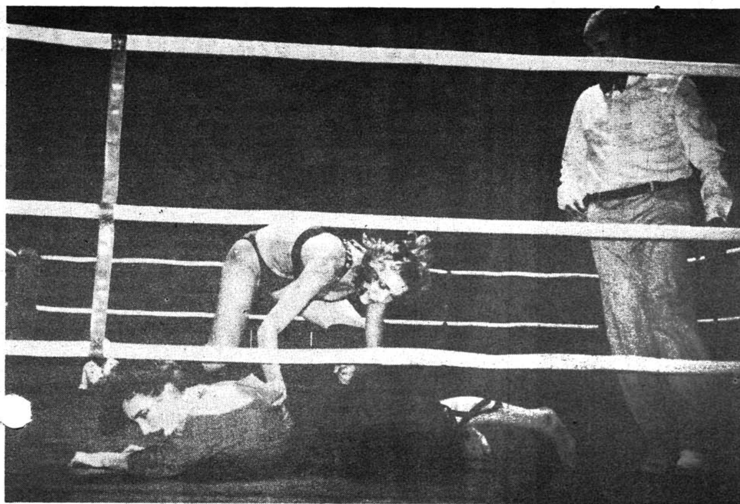
Найближчим часом Народний Союз має намір звернутися до українського парламенту з проханням виділити ділянку землі, куди можна було б перевезти німецькі могили з усієї України. Наша адміністративна система породила безліч бездіяльних закладів, але ми й понині не маємо організації, яка б потурбувалася за усіма похованнями на Україні, адже нема могил чужих і своїх. Я не знаю, як буде вирішено цю справу, але впевнений — майбутнє треба будувати не на озлобленні й помсті, а на любові і благочинстві.

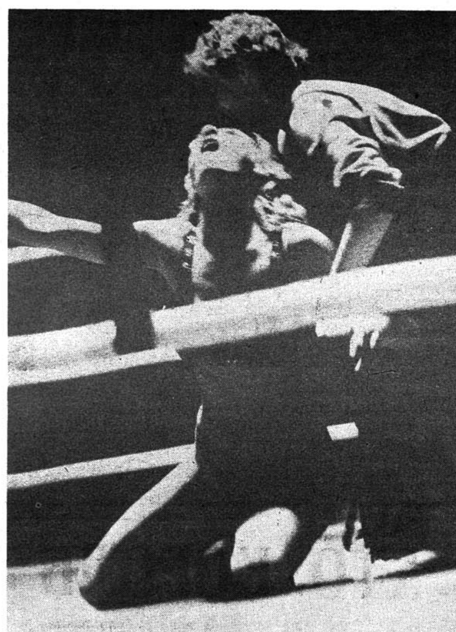
Неподалік міста Херлесхаузена, на пригірку, серед молодих берізок лежать 1593 радянські військовополонені, які загинули від голоду і страждань з 1942 по 1945 рік. За могилами старанно доглядають активісти Народного Союзу і місцеві жителі, за що їм треба низько вклонитися. А поряд — старе єврейське кладовище... за колючим дротом. Як пояснили мені вже потім, є ще нелюди, які вночі приходять сюди руйнувати, обливати фарбою могили, тому доводиться хоч так захищати мертвих. От вже цей незбагненний і жорстокий рід людський!

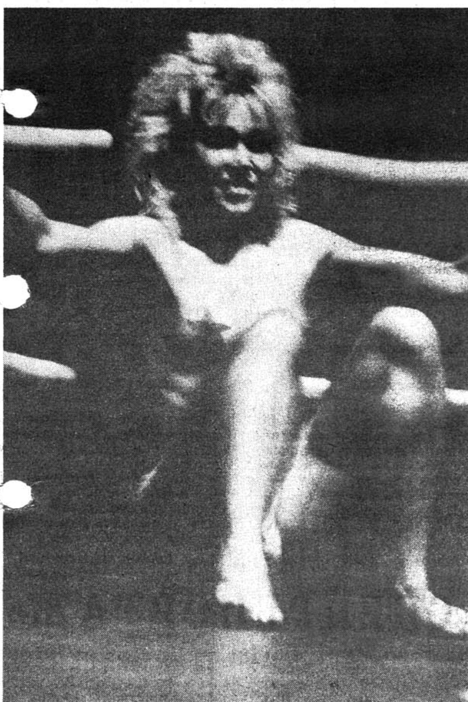
Наша зустріч в інтернаціональному молодіжному таборі мала несподіваний початок: представники Литви і Естонії категорично відмовилися спілкуватися зі мною російською мовою, але зваживши на присутність поляків і чехів, яким було важко порозумітися німецькою, вирішили поступитися. Вони розповіли, що в цьому таборі неподалік Ганновера — столиці землі Нижня Саксонія — зібралася молодь віком від 16 до 25 років. Усі приїхали на запрошення Народного Союзу і відповідних організацій з Франції, ЧСФР, Литви, Польщі, Естонії, Іспанії, Греції. Головною ідеєю їхнього перебування тут є гасло «Робота для миру». Першу половину дня вони впорядковують поховання жертв війни, зокрема могили радянських військовополонених, а потім їдуть до Ганновера, де відвідують історичні місця, музеї. За словами моїх співрозмовників, організація таких таборів (переважно двотижневих) дуже потрібна, бо переосмислення історичного минулого й майбутнього формується тут на практичному досвіді. Глибоко символічно, що поряд з активістами Народного Союзу на впорядкуванні могил радянських людей працює молодь з інших країн — так формуються підвалини нових історичних взаємин, нового мислення. Шкода, що тільки чомусь хлопців і дівчат з України тут побачити не довелося...

Нашу розмову перервало запрошення на обід, і я ніколи не думав, що доведеться обідати за одним столом із солдатами бундесверу, які привозять продукти до табору. А ще більше здивувався, коли на десерт принесли банани. Одразу ж згадав кадри кінохроніки, коли на початку 60-х хіппі дарували солдатам квіти. Нині ж пацифізм уже добре вкорінився в молодіжному середовищі і в армії. Подумалось: щасливі ті солдати, які не воюють, а їдять банани. Дай, Боже, і нашим того!

Тарас ПЕТРІВ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Франкфурт — Ганновер — Кассель.

З ГЛИБИН СУСІДСЬКОЇ ІСТОРІЇ

лунало гасло: «Хліба й видовищ!» Правитель, який не виконував вимог народу, почувався непевно і правив недовго.

Наш народ не звик чогось вимагати від своїх правителів, мабуть, тому, що перш за все прагнув волі. Імператорам доводилося до сходу Сонця думати — чого і скільки дати народу. За думками працювати було ніколи...

Волю народ виборов, хліб — намагається «дістати». Видовищами нас годують, не чекаючи вимог: раптом ми зажадаємо зовсім іншого? У минулому столітті за жінок боролися чоловіки. У наш час жінки борються за дітей, за чоловіків, за одяг, за їжу, за місце під Сонцем, борються за себе і між собою. «Ред гьорлз», незважаючи на назву, не червоніють, демонструючи свою майстерність і своє тіло перед публікою, прикривши клаптиком тканини лише лоно, з якого виходять і правителі, і раби і в якому всі ми первозданно рівні...

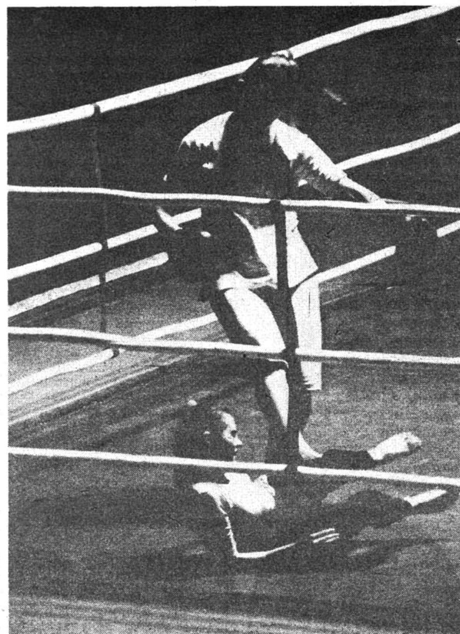
Публіці подобається, вона вищить від захвату. «Гьорлз» — теж, бійка комерційна, гроші вкриють сором пуховою ковдрою, і відігріється під нею майбутнє дитя, заради якого мати ладна на все... Хто здатен на те задля матері?

А поки знайдеться лицар, поки він народиться, ринг майбутніх матерів оточують омонівці з собаками, щоб не трапилося біди з майбутньою чемпіонкою колишнього СРСР, з дівчиною, яка краще за своїх посестр вміє вдарити у груди, схопити за коси, кинути на підлогу... Цирк, кетч... Кіч?

«Ми в захваті, королева!» — завивав Бегемот...

Катерина ВОРОНЕНКО.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

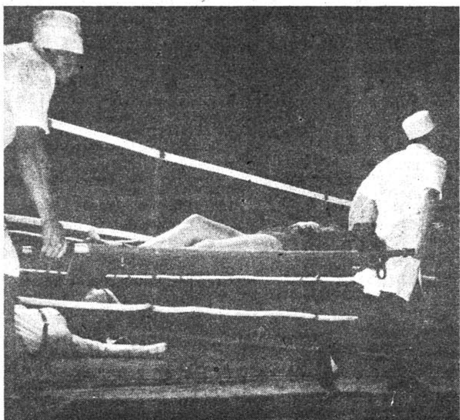

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

ХТО КОРОЛЬ ЕФІРУ?

Вважаю, читачі погодяться, що найбільш масові засоби інформації — телебачення та радіо. Днями Держтелерадіо УРСР трансформувалося в Українську телерадіокомпанію. Вивіска змінилася, а чи зміняться теле- та радіопередачі? Мабуть, треба на це чекати. А поки існують всім відомі рубрики, ми пропонуємо вашій увазі рейтинг українських передач, який визначили соціологи Української телерадіокомпанії, опитавши 1979 жителів України.

В анкету було закладено 59 передач українського ефіру: 28 телевізійних та 31 радіо. Ми наведемо рейтинг 30 передач: 15 телевізійних і стільки ж радіо.

Серед телепередач на першому і другому місцях таблиці рангів інформаційні передачі «Вечірній вісник» та «Актуальна камера» (відповідно 82,9 та 80,3 відсотка). Наступне, третє місце, посіла молодіжна студія «Гарт», завдяки якій редакція молодіжних програм протягом ряду років має стабільну і широку аудиторію і займає по цих показниках друге місце серед телередакцій.

Серед громадсько-політичних програм («Хто ми?», «Право», «Село і люди») найбільш відома — «Село і люди», що має довгий творчий вік і чітко виражену тематику. Вона посіла дев'яте місце. Дві інші, порівняно нові програми, впевнено завойовують своїх прихильників.

Музичний телеефір теж має своїх лідерів. Найбільший інтерес у глядачів викликають передачі «Ви нам писали» (четверте місце, 61,7 відсотка прихильників) та «Сонячні кларнети» (п'яте місце, 61,2 відсотка).

Аналіз даних розподілу аудиторії радіомовлення засвідчує високу популярність у слухачів широкого вікового діапазону програм молодіжної редакції. Так, передачу «Польова пошта» знають і слухають 65,6 відсотка усього загалу респондентів. Вона і посіла друге місце в рейтинговій таблиці. Радіостанція «Молода гвардія» має 55,6 відсотка слухачів і відповідно четверте місце.

Значну аудиторію збирають біля радіоприймачів інформаційні програми, зокрема, ранкова (третє місце, 57,6 відсотка), та випуски «Останніх вістей» (шосте місце, 53,8 відсотка).

Серед літературно-драматичних передач визнаними лідерами були й залишаються довгожителі ефіру «Від суботи до суботи» та «А ми до вас в ранковий час», які відволікають на себе левову частку слухацької аудиторії порівняно з іншими програмами цієї ж редакції.

А ось який вигляд має повна таблиця рангів:

Місце	Назва передачі	Обсяг аудиторії у відсотках
	Телебачення	
1.	«Вечірній вісник»	82,9
2.	«Актуальна камера»	80,3
3.	«Молодіжна студія «Гарт»	74,1
4.	«Ви нам писали»	61,7
5.	«Сонячні кларнети»	61,2
6.	«Нічний телезал»	60,4
7.	«Все про кіно»	60,2
8.	«Дзвони Чорнобиля»	54,7
9.	«Село і люди»	54,6
10.	«У неділю вранці»	51,2
11.	«Доброго вам здоров'я»	49,2
12.	«Служба солдатська»	47,8
13.	«Телеспортарена»	44,7
14.	«Візит до лікаря»	43,4
15.	«Хто ми?»	43,1
	Радіо	
1.	«Від суботи до суботи»	66,6
2.	«Польова пошта»	65,6
3.	Ранкова інформаційна програма	57,6
4.	Радіостанція «Молода гвардія»	55,6
5.	«А ми до вас в ранковий час»	53,9
6.	Випуски «Останніх вістей»	53,8
7.	Радіостанція «Колос»	39,4
8.	«З ранку до полудня»	37,1
9.	«Ваше здоров'я»	33,1
10.	«Контакт»	28,3
11.	«Сторінки історії»	26,7
12.	«Право»	25,6
13.	«Берегиня»	24,5
14.	«Щотижня у четвер»	24,1
15.	«Золоті ключі»	23,5

Сектор соціологічної інформації.

«ЧАС» проти «ТСН-21»

Українська телерадіокомпанія тільки змінила назву, а Всесоюзна телерадіокомпанія робить перші спроби змінити політику мовлення. Один з таких кроків — чергування програми «Час» з «ТСН-21». Чи є ця спроба вдалою? Як ставляться до неї телеглядачі деяких регіонів України? На це дає відповідь опитування, яке провело Центрально-українське відділення Всесоюзного центру вивчення громадської думки з соціально-економічних питань.

Всього було опитано 249 жителів Києва, Ніжина та 42 — села.

Спочатку з'ясовувалося, як часто респонденти дивилися програму «Час» з початку року:

— щодня або майже щодня — 53 відсотки
— досить рідко або зовсім не дивляться — 36
— невизначена відповідь — 9
— не має власного телевізора — 1.

В одному із запитань респондентів попросили порівняти програму «Час» та «ТСН-21», яка виходила в ефір з 2 по 8 вересня. Одержано такі відповіді:

— «ТСН» краще — 62
— «ТСН» гірше — 7
— не бачив «ТСН» на цьому тижні — 9
— невизначена відповідь — 21.

Якою мірою збігаються оцінки подій, що висвітлюються у програмі ТСН, з оцінками респондентів?

— Скоріше або цілком збігаються — 61
— скоріше або цілком не збігаються — 7
— невизначена відповідь — 25.

Якою мірою опитані довіряють цій програмі?

— Цілком або скоріше вірять — 68
— зовсім або скоріше не довіряють — 2
— невизначена відповідь — 22.

Цікаві відповіді одержано на запитання «Якою мірою ви довіряєте різним ведучим програми «ТСН» та «Час»?»

Прізвища	Цілком довіряю	Скоріше довіряю	Скоріше не довіряю	Зовсім не довіряю	Не визначена відп.	Не знаю такого
Ведучі «ТСН»						
Дмитро Кисельов	10	38	1	—	27	25
Сергій Медведєв	3	29	2	—	32	3[illegible]
Тетяна Міткова	29	37	2	—	15	1[illegible]
Юрій Ростов	16	31	3	—	26	23
Ведучий програми «Час»						
Ігор Фесуненко	6	28	21	2	28	14

Як го кажуть, коментарі зайві, але хочеться наголосити, що найбільшою довірою у глядачів користується єдина жінка в цьому списку — Тетяна Міткова.

І ще один момент. Ведучий програми «Час» Ігор Фесуненко єдиний від набрав 23 відсотки негативних відповідей.

Дозволимо собі зробити деякі висновки. Час розставить усі крапки над «і», у цьому допоможуть відповідні соціологічні дослідження, але й тепер видно, що українські глядачі надають перевагу і довіряють більше програмі «ТСН», ніж «Час».

Сектор соціологічної інформації.

«СПЕЦРЕПОРТАЖ»

Мене дуже обурює зміст деяких матеріалів інформаційної програми «Актуальна камера». Не кажу вже про загальний рівень передач українського телебачення. Важко, наприклад, порівняти його «достоїнства» з телебаченням Польщі, Литви чи навіть Російської телерадіокомпанії. Контраст буде великим. Обличчя нашого телебачення провінційне, через своє «хуторянство» антинаціональне і вкрай закостеніле.

Народний депутат України В. Карпенко був нещодавно правий, коли запропонував розглянути на сесії Верховної Ради питання про діяльність преси, радіо і телебачення.

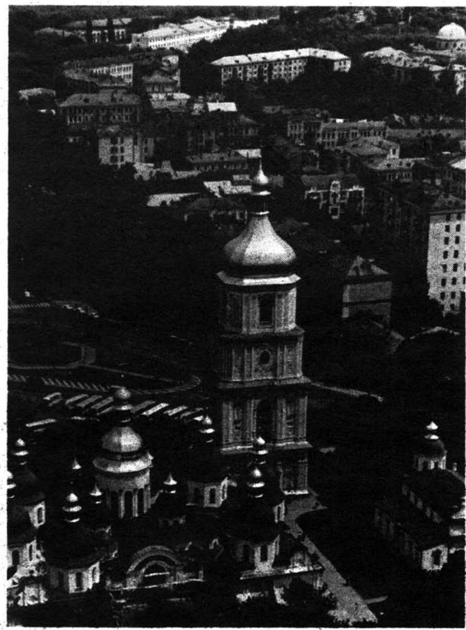
Отже, випуск «Актуальної камери» в неділю, 8 вересня, зокрема телерепортаж про військову присягу курсантів, примусив взятися за перо. По-перше, висвітлення цієї події було надто розтягнутим. Справа, як-то кажуть, хазяйська. Але про що ж нове довідалися глядачі від військових та з авторського коментаря? Знову в стилі минулих років потік речень про багатонаціональний колектив курсантів, єдині Збройні Сили, про захист «нашої Родины». Пролунала думка про невпевненість, яку відчувають військові, і т. п. І дивно, і сумно, що жодного, навіть журналістського, натяку не було про становлення Міністерства оборони України, про проблеми, які з цього випливають, про майбутнє армії. Все так, ніби нічого не відбувається... А на завершення «спецрепортажу» глядачі мали змогу вслухатися в слова присяги про вірність «Союзу Советских Социалистических Республик». Словом, побудова, зміст та задум цього репортажу на екранах сотень тисяч глядачів України свідчили про одне — про мету дискредитувати Акт проголошення незалежності України, применшити серйозність рішень законодавчої та виконавчої влади: ви — своє, а ми...

Коли ще кілька тижнів журналістська «кухня» Української телерадіокомпанії працюватиме в такому руслі, то результати референдуму 1 грудня навряд чи будуть втішними. У кого сьогодні засоби масової інформації — у того завтра буде влада. Невже Україна це допустить? На карту поставлено її незалежність.

Володимир ГУЛА.
Київ.

Катехізисна школа

ЦЕРКОВНІ СУРМИ

Подолавши 153 сходинки, опинився на третьому ярусі 65-метрової дзвіниці, третьої за висотою на Україні після Києво-Печерської і Софіївської. Шість дзвонів, найбільший з яких важить одинадцять з половиною тонн. Отець Никон стис у правиці сукану мотузку й гойднув било. Важко впав перший звук. Другий, третій... Розмірені удари басового дзвону скликали теїстів на Літургію.

...Господа славили спервовіку. Вседержитель наказав пророку Мойсею: «Зроби собі срібні сурми, — куттям зробиш їх; і будуть вони тобі на скликання громади... І засурмлять у них, — і збереться до тебе громада при вході скинії зборів... І ці сурмлення будуть для вас на вічну постанову для ваших поколінь... А в день вашої радості, і в ваші свята і першого дня ваших місяців засурмите в ті сурми на ваших цілопаленнях та на мирних жертвах ваших, — і вони будуть вам на пригад перед лицем вашого Бога. Я — Господь, Бог Ваш!»

Під час переслідувань християн ідолявами правовірні не могли відкрито скликати на Божу службу і здійснювали це таємно через вістунів. Згодом за оповісників правили била й клепала: дерев'яні дошки, мідні напівкруглі смуги. Найдовершенішим пристроєм став дзвін. У «Чині благословіння дзвону» сказано: «Як усі, що чують дзвін його, або вдень, або вночі збудяться до славослів'я йменння Святого Твого...»

Винайшов «металевий голос» на межі двох століть — IV-V — Св. Павлин, єпископ Ноланський. Прообразом для дзвону послугували квіти — польові дзвіночки, що наснилися архієрею. Однак тільки на початку VII століття Римський Папа Савиніан знайшов цьому ударному інструментові християнське застосування.

На Русі дзвони з'явилися майже одночасно з прийняттям християнства. Проте, як не дивно, батьківщина князя Володимира запозичила їх не з Греції, звідки прийняла православ'я, а із Західної Європи. Про це красномовно свідчить і сама назва «колокол», що походить з німецької. Церковною мовою він іменується «кампан»: від однойменної римської провінції, де з міді відлили перші кількасотфунтові звеличники. Невдовзі Росія захопила лідерство у виготовленні гігантів. Скажімо, дзвін «Реут» важив майже дві тисячі пудів, а «Успенський» чи «Празничний» — удвоє важчий. І все ж за розміром, вагою та художньою красою «Цар-дзвону» немає рівного у світі. Рекордсмена відлили батько й син Моторіни у 1733—1735 роках. Важив він 200 тонн, діаметр — шість з лишком метрів. Неперевершений витвір ливарного мистецтва не встигли встановити на вежі. Під час пожежі розжарений дзвін потріскався, від нього відколовся шмат вагою одинадцять з половиною тонн. Понівечений «голос Росії» пролежав незайманим століття. І лише 1836 року його встановили на постаменті за проектом А. Монферрана, до речі, будівничого Ісааківського собору й Олександрівської колони в Петербурзі.

Вітчизняні церковні дзвони голосисті й співучі. Цього досягають за рахунок співвідношення міді й олова нерідко з додаванням срібла, висоти, ширини й товщини стінок, правильного підвішування, а також завдяки сплаву била і способу кріплення його до дзвону. Наші звеличники відрізняються від зарубіжних тим, що власне дзвін кріпиться на балці нерухомо, а вільною є ударна частина — «язик». За значущістю сигнал цього інструмента віруючі порівнюють із живим голосом.

У безбожну еру комунізму із дзвонами розправлялися як із глашатаями правди: «...було бито нагаями і заслано...» Богохульники соціалістичної доби намагались онімити вуста Церкви. Розпалювали на вежі багаття, балка, що тримала голосистих братів, перегоряла і дзвони падали, трощилися і зрештою замовкали-змирялися. Та чи став від цього хто-небудь щасливішим? Андрій Рубльов розписував Троїцький собор саме під звуки дзвона «Преподобний Никон», він же «Чудотворець». О. Герцен послугувався «колоколом», обираючи назву для свого журналу. Потужний дзвін розбурхує наше нутро від духовної сплячки. А якими тонами озивається він у людині злій, нечестивій? Журними, гнітючими, дратівливими... Той же дзвін викликає у грішниці почуття тривоги, духовної нудьги. А скількох самовбивць одхрестив церковний сигнал од відчайдушного кроку, змусивши замислитися над сутністю життя. Учені довели, що церковні дзвони генерують ультракороткі хвилі, від яких гинуть збудники грипу, жовтухи, черевного тифу.

Дзвони вічові, весільні, набатні чи сполошні, маячні... Церковні ж — строго уставні. Тут не зімпровізуєш. Для кожного із свят, які в церкві поділяються на великі, середні й малі, існує своя партитура.

— Дзвонарське мистецтво успадкував від тезки, також ієромонаха, — говорить дзвонар Почаївської Лаври отець Никон. — Благовістом — розміреними ударами в найбільший дзвін і дзвонінням — биттям у всі дзвони одночасно — скликаю на Літургію. Крім цього, є ще передзвін — почергові удари у кожний дзвін, починаючи з великого і до найменшого. Доводиться «грати» і подзвін — траурну мелодію. Ритм її схожий на передзвін, але у зворотному порядку: від найменшого дзвону — до найбільшого. Цей скорботний перебір обов'язково завершую коротким дзвонінням, що висловлює радісну християнську віру у воскресення небіжчика. Існує і так званий красний дзвін — у всі дзвони. Цей різновид побутує у кафедральних соборах, лаврах, там, де багато звеличників, особливо великих. Красний дзвін відтворюють кілька дзвонарів на Великі свята для віддання почестей єпархіальному архієрею.

...Багатоустий віддзвін ширяв над обезлюднілим містом, округою, сповіщаючи про перемогу життя над смертю і про вічну нескінченну радість майбуття у Царстві Христовому.

Володимир ЧОПЕНКО.

Почаїв
Тернопільської області.

Фото **М. Ф. КОЗЛОВСЬКОГО.**

Резонанс

ЗІ СВОЄЇ ДЗВІНИЦІ

Шановна редакціє!

Дуже великої образи завдала нам, громаді Української автокефальної церкви міста Снятина на Івано-Франківщині, редакція своєю публікацією «Блаженні миротворці». В ній стверджується, що ми споконвіку були греко-католиками. Але ж це неправда! В Манявському скиті, наприклад, останнього православного ченця розірвали псами, а у Львові в останній православній церкві польські «жолнєжі», захопивши її, глумились над святинями, знищивши все. І таких прикладів дуже багато.

У 1908 році в одному з проектів знищення Русі, зокрема, говорилося: «Русини — це народ дурнів, лінюхів, злої слави. З такими чесна боротьба неможлива. Їх треба нищити всякими способами...»

У наш час на Західній Україні дуже швидко відкриваються католицькі дієцезії. Папський нунцій дав досить виразну відповідь Львівській обласній Раді, в якій наголошується: Рим ні з ким і ніколи не радився і не радитиметься, що й де відкривати та кого і куди призначати.

Дуже шкода, що газета зробила з нас—віруючих незалежної православної церкви — громаду, яка нібито сіє розбрат. Ми не хочемо ворожнечі і не вимагаємо, щоб усе було тільки нашим. Але ми хочемо мати можливість разом з священиком спокійно зайти до церкви, відправити богослужіння, славлячи Бога нашого Ісуса Христа, а не вислуховувати, що ми — «москалі», «кадебісти», «запроданці».

Наша прокатолицька обласна Рада тільки на папері карає розпалювання міжрелігійної ворожнечі, а насправді допомагає католикам тероризувати громади УАПЦ.

Ми хочемо в газеті Верховної Ради України одержати відповіді на наші запитання:

1. До яких пір Верховна Рада України та її Голова ігноруватимуть той факт, що Москва і Рим розривають Україну на шматки?

2. Доки по всій Україні проводитиметься терор по відношенню до віруючих УАПЦ?

За дорученням громади УАПЦ та братства Святого Андрія Первозванного В. Радевич.

Коментар нашого оглядача з питань релігії Валентина ЛАБУНСЬКОГО.

Настирливі телефонні дзвінки лунали весь квітень. Телефонували з Снятина на Івано-Франківщині. Голова братства Святого Андрія Первозванного В. Радевич зі сльозами в голосі просила терміново приїхати допомогти громаді УАПЦ, проти якої нібито місцеві греко-католики розв'язали справжній терор. Поради звернутися до органів влади Віра Несторівна категорично відхиляла, вимагаючи приїзду кореспондента.

Приїхавши до Снятина, я насамперед зустрівся з головою районної Ради народних депутатів В. Юркевичем. Василь Михайлович ознайомив з релігійною ситуацією в районі, розповів про відносини греко-католиків та вірних УАПЦ в самому Снятині. Конфлікт тут розгорівся довкола храму архістратига Михайла, який після заборони Української греко-католицької церкви в 1946 році став власністю Російської православної церкви. Кінець епохи тоталітаризму означав на Галичині і кінець діяльності РПЦ як форпосту русифікації українського населення. Колишні громади РПЦ спішно перереєструвалися в громади Української автокефальної православної церкви. Ставали легальними і загнані в «катакомби» греко-католицькі общини. Постала проблема повернення їм конфіскованих сталінським режимом храмів і церковного майна. Ось тут і почалася війна.

Про все це я написав після відрядження в кореспонденції «Блаженні миротворці». Вивчаючи проблему, зустрічаючись з священиками і прочанами обох громад, я дійшов висновку, що міжконфесійні чвари припиняться лише за умови, якщо того захочуть самі віруючі, якщо навчаться слухати опонентів, а не тільки доводити свою правоту.

На жаль, вміння слухати бракує християнам Снятина й донині. Натомість непримиренна ворожнеча, протистояння, ненависть тривають.

Віра Радевич пише в листі, що католицтво в Галичині було насаджене силою. Греко-католики ж, і не безпідставно, стверджують, що лише завдячуючи унії український народ зберігся як етнос. Церкви УГКЦ зберігали й плекали рідну культуру, мову, звичаї. Недаремно членами греко-католицької громади Снятина сьогодні є практично вся інтелігенція міста. Показово й те, що за 30 кілометрів від Снятина, в сусідніх Чернівцях, де майже не було греко-католицьких церков, домінує російська мова. А хіба той факт, що храми, в тому числі й архістратига Михайла в Снятині, не законно конфіскували, а священиків знищили в сталінських концтаборах, не дає підстав УГКЦ вимагати повернення того, що належить їй по праву?

Хоч треба зрозуміти й бабусь Снятинської громади УАПЦ. Вони не винні в беззаконнях комуністичної системи, і їм теж необхідно знайти місце для молитов. Вирішило б проблему введення до ладу напівзруйнованої Троїцької церкви. Але громада УАПЦ участі в реставрації і ремонті цієї церкви брати не хоче, наполягаючи на збереженні за собою Михайлівської церкви.

Отже, як бачимо, аргументи греко-католиків не менш переконливі. А пропозиція дивитися на всі проблеми лише зі своєї дзвіниці ніколи не була конструктивною. Компромісу можна досягти, навчившись хоч би подумки ставити себе на місце опонента. Бо й Христос учить: «Як хочете щоб з вами чинили люди, так і ви чиніть з ними».

УКРАЇНА ЄДИНА, НЕПОДІЛЬНА

СРСР І ДЕМОКРАТІЯ — ПОНЯТТЯ НЕСУМІСНІ

Час великих змін. Революція у Москві. Вихід прибалтійських республік зі складу СРСР. Акт проголошення незалежності України. Заборона діяльності філії КПРС — КПУ.

Події розвиваються так стрімко, що вчора ще актуальні проблеми сьогодні мають вигляд дріб'язкових і другорядних. Україна, яка впродовж трьох століть боролася за повернення незалежності, дочекалася свого зоряного часу. Але до остаточної перемоги ще далеко.

Перші тижні незалежності і перші турботи. СРСР вже фактично не існує. Але залишилася країна, люди. Як жити далі, з чого починати? Для подальшого розвою Української держави життєво важливим є питання відносин з найбільшою з республік колишньої імперії — Росією. Про це розмірковує голова Комісії Верховної Ради України з питань культури і духовного відродження Лесь ТАНЮК.

— Лесю Степановичу, після перемоги демократичної революції в Москві процес остаточного розвалу імперії дуже прискорився. Але чи немає небезпеки, що під її уламками може загинути і наша молода демократія?

— Збереження СРСР і демократія — поняття несумісні. Це очевидно. Нинішня ситуація дуже складна і небезпечна. Тут є два моменти. Перший. Єльцин репрезентує насамперед інтереси Росії і завжди буде їх захищати. А з другого боку, всі республіки, які вичікували під час путчу антидемократичних сил, чия візьме, в очах росіян мовчки підтримували заколот. Тому тепер на вихід України зі складу СРСР у комуністичному варіанті демократи Росії дивляться вкрай негативно. Вони бояться, що комуністичний фашизм знайде прихисток на Україні. В них немає внутрішньої віри в те, що демократія на Україні твердо стоїть на ногах. Адже досі вони судили про нашу демократію, читаючи «Правду Украины», не знаючи, що під час серпневих подій у Москві прогресивні сили України, такі, як Рух, республіканська партія, студентська спілка, виступили з рішучим протестом проти путчу, закликаючи народ України дати відсіч реакції. Не знали вони, на жаль, і про те, що на засіданні Президії вже 20 серпня ми прийняли заяву «сімох», яку підписали Гриньов, Юхновський, Павличко, Ємець, Пилипчук, Яворівський і я. Ми закликали людей до громадянської непокори, назвали хунту хунтою. Тобто демократичні сили України відразу ж стали на такі ж позиції, що й захисники «Білого дому» в Москві, серед яких, до речі, була й українська сотня.

Після перемоги демократії почався остаточний демонтаж імперії. Але робити це треба дуже обережно. Не можна поспішно, бездумно руйнувати всі структури, аби вже завтра святкувати перемогу. Така перемога може стати Пірровою. Зміцнювати нашу незалежність треба спільно з демократами всіх республік колишнього СРСР.

— Чи є у російського керівництва, окрім побоювань, що на Україні збережеться прокомуністичний режим, ще якісь підстави боятися повної незалежності України?

— Єльцин і його соратники, незважаючи на перемогу над реакцією, сьогодні у складному становищі. Спостерігаючи за процесами виходу з імперії колишніх союзних республік, прагнуть вийти, але вже зі складу Російської Федерації, татари, башкири, чеченці, буряти, тувинці і т. д. Від Росії майже нічого не лишиться, якщо ці процеси наберуть сили. Тому політика російського керівництва нині направлена на гальмування остаточного розвалу Союзу. За збереження Союзу хоч би на конфедеративній основі Росія виступає ще й тому, що її потенціал недостатній, щоб підняти зруйновану режимом економіку. Тут без України аж ніяк не обійтись.

У геополітичному плані Єльцин боїться взагалі перетворення Росії на ісламську республіку, оскільки відбуваються дуже тривожні процеси. Отой куций Союз без України загрожує Росії заселенням її вихідцями з Середньої Азії. Народжуваність там у 10—15 разів вища, ніж у Росії. В цих республіках сотні тисяч безробітних. От і їдуть до Росії. А працювати розучилися, чекають на допомогу від держави. Дуже високий рівень злочинності. Опинитися сам-на-сам з усіма цими проблемами Росія боїться.

— А чи не вважаєте ви, що після 19—21 серпня, коли фактична влада перейшла до Єльцина, йому стало невигідно проводити політику, спрямовану на розвал Союзу, повернувшись знову до збереження і розбудови «единой и неделимой»?

— Думаю, що так воно і є. Подивіться, як змінили свої деколонізаторські переконання Хасбулатов, Попов, Собчак. Розвал Союзу для них нині — це нові проблеми. Насамперед проблема продовольча. Бо споконвіку Україна годувала Росію. А тепер треба нарешті почати орати і засівати землі Нечорнозем'я, що поросли бур'янами, відроджувати російське село, зруйноване комуністичною владою. Набагато легше і надалі смоктати соки з України, Білорусії, Молдови. Саме через це шукають якісь зачіпки, аби втримати колишні колонії СРСР. Звідси і ота заява прес-секретаря Єльцина. Думаю, що таких заяв буде ще не одна. Будуть погрожувати і батогом, будуть задобрювати й пряником. Без України не могли уявити існування імперії російські царі, «великий» реформатор Столипін, Ульянов-Ленін. Усі вони намагалися міцно причепити Україну до «единой и неделимой», аби годувала імперію.

Але думаю, що Б. Єльцин не належить до далекоглядних стратегів, і в майбутньому російська демократія висуне нового лідера. Бо й народи, що населяють Росію, коли говорити всю правду, теж мають право на самовизначення. Майбутнє демократії в Росії — це подальший розпад імперії, утворення багатьох незалежних держав. Тому треба це бачити вже сьогодні. І про це говорять однодумці Єльцина. Наприклад, Народна Рада одержала лист за підписом Ю. Афанасьєва та інших, у якому вони беззастережно підтримують Акт проголошення незалежності України. Нашу незалежність визнають і у світі, якщо народ на референдумі скаже своє слово.

— Якщо уявити, що у Росії знову виникнуть якісь територіальні претензії до нас, що матиметься на увазі?

— Насамперед, Крим і південні області України, вкрай зрусифіковані царатом і більшовиками. Але ми можемо пред'явити претензії на противагу цим, притому більш історично справедливі: Кубань, Курська, Бєлгородська, Воронезька області. Але це не аргументація цивілізованої демократичної влади. Кордони мусять бути раз і назавжди непорушними. Лише за цієї умови ми увійдемо в європейський дім, побудуємо справді демократичні Росію та Україну.

Інтерв'ю взяв Валентин ЛАБУНСЬКИЙ, оглядач «Голосу України».

Фото Андрія КОТЛЯРЧУКА.

ЧИ СТАНЕ ДОНБАС ЩЕ ОДНИМ КАРАБАХОМ?

«Підпільний обком діє, — заявив на третій звітно-виборній конференції крайового РУХу Луганщини його голова Юрій Козовський. — Є реальна загроза перетворення області чи всього регіону у великий Карабах».

Так було оцінено активізацію сил, об'єднаних навколо колишніх комуністів, які нині розгорнули агітацію за відділення Донбасу від України.

Учасники конференції ухвалили резолюцію з вимогою до Верховної Ради України негайно прийняти закон, який би кваліфікував дії, спрямовані на поділ України, як державну зраду.

Агентство «Схід».

...АЇНА ЄДИНА, ...ПОДІЛЬНА

...ві. Вихід прибалтій... проголошення неза... ...ції КПРС — КПУ. ...вчора ще актуальні ...зкових і другоряд... ...ь боролася за повер... ...рного часу. Але до ...

...турботи. СРСР вже ...їна, люди. Як жити ... розвою Української ... відносин з найбіль... Росією. Про це роз... ... України з питань ... ТАНЮК.

...ЕМОКРАТІЯ — НЕСУМІСНІ

...чному варіанті де... Росії дивляться ...гативно. Вони бояться... комуністичний фа... ...айде прихисток на ... В них немає внут... ...віри в те, що демо... ...Україні твердо сто... ...огах. Адже досі во... ...про нашу демокра... ...ючи «Правду Укра... знаючи, що під час ... подій у Москві ...ні сили України, ... Рух, республіканськ... ...я, студентська спіл... ...пили з рішучим про... ...оти путчу, заклика... ...д України дати від... ...ції. Не знали вони, ... і про те, що на за... ...резидії вже 20 серп... ...рийняли заяву «сі... ...у підписали Гриньов, ...кий, Павличко, ... Пилипчук, Яворівсь... ...Ми закликали людей ...дянської непокори, ...хунту хунтою. Тобто ...чні сили України

відразу ж стали на такі ж позиції, що й захисники «Білого дому» в Москві, серед яких, до речі, була й українська сотня.

Після перемоги демократії почався остаточний демонтаж імперії. Але робити це треба дуже обережно. Не можна поспішно, бездумно руйнувати всі структури, аби вже завтра святкувати перемогу. Така перемога може стати Пірровою. Зміцнювати нашу незалежність треба спільно з демократами всіх республік колишнього СРСР.

— Чи є у російського керівництва, окрім побоювань, що на Україні збережеться прокомуністичний режим, ще якісь підстави боятися повної незалежності України?

— Єльцин і його соратники, незважаючи на перемогу над реакцією, сьогодні у складному становищі. Спостерігаючи за процесами виходу з імперії колишніх союзних республік, прагнуть вийти, але вже зі складу Російської Федерації, татари, башкири, чеченці, буряти, тувинці і т. д. Від Росії майже нічого не лишиться, якщо ці процеси наберуть сили. Тому політика російського керівництва нині направлена на гальмування остаточного розвалу Союзу. За збереження Союзу хоч би на конфедеративній основі Росія виступає ще й тому, що її потенціал недостатній, щоб підняти зруйновану режимом економіку. Тут без України аж ніяк не обійтись.

У геополітичному плані Єльцин боїться взагалі перетворення Росії на ісламську республіку, оскільки відбуваються дуже тривожні процеси. Отой куций Союз без України загрожує Росії заселенням її вихідцями з Середньої Азії. Народжуваність там у 10—15 разів вища, ніж у Росії. В цих республіках сотні тисяч безробітних. От і їдуть до Росії. А працювати розучилися, чекають на допомогу від держави. Дуже високий рівень злочинності. Опинитися сам-на-сам з усіма цими проблемами Росія боїться.

— А чи не вважаєте ви, що після 19—21 серпня, коли фактична влада перейшла до Єльцина, йому стало невигідно проводити політику, спрямовану на розвал Союзу, повернувшись знову до збереження і розбудови «единой и неделимой»?

— Думаю, що так воно і є. Подивіться, як змінили свої деколонізаторські переконання Хасбулатов, Попов, Собчак. Розвал Союзу для них нині — це нові проблеми. Насамперед проблема продовольча. Бо споконвіку Україна годувала Росію. А тепер треба нарешті почати орати і засівати землі Нечорнозем'я, що поросли бур'янами, відроджувати російське село, зруйноване комуністичною владою. Набагато легше і надалі смоктати соки з України, Білорусії, Молдови. Саме через це шукають якісь зачіпки, аби втримати колишні колонії СРСР. Звідси і ота заява прес-секретаря Єльцина. Думаю, що таких заяв буде ще не одна. Будуть погрожувати і батогом, будуть задобрювати й пряником. Без України не могли уявити існування імперії російські царі, «великий» реформатор Столипін, Ульянов-Ленін. Усі вони намагалися міцно причепити Україну до «единой и неделимой», аби годувала імперію.

Але думаю, що Б. Єльцин не належить до далекоглядних стратегів, і в майбутньому російська демократія висуне нового лідера. Бо й народи, що населяють Росію, коли говорити всю правду, теж мають право на самовизначення. Майбутнє демократії в Росії — це подальший розпад імперії, утворення багатьох незалежних держав. Тому треба це бачити вже сьогодні. І про це говорять однодумці Єльцина. Наприклад, Народна Рада одержала лист за підписом Ю. Афанасьєва та інших, у якому вони беззастережно підтримують Акт проголошення незалежності України. Нашу незалежність визнають і у світі, якщо народ на референдумі скаже своє слово.

— Якщо уявити, що у Росії знову виникнуть якісь територіальні претензії до нас, що матиметься на увазі?

— Насамперед, Крим і південні області України, вкрай зрусифіковані царатом і більшовиками. Але ми можемо пред'явити претензії на противагу цим, притому більш історично справедливі: Кубань, Курська, Бєлгородська, Воронезька області. Але це не аргументація цивілізованої демократичної влади. Кордони мусять бути раз і назавжди непорушними. Лише за цієї умови ми увійдемо в європейський дім, побудуємо справді демократичні Росію та Україну.

Інтерв'ю взяв Валентин **ЛАБУНСЬКИЙ**, оглядач «Голосу України».

ВІДНОВЛЕНО СПРАВЕДЛИВІСТЬ

У Чернівцях споконвіку жило багато євреїв. Але за останні роки вони почали масово емігрувати в різні кінці світу. Одна з причин цього — відсутність духовного розвою. Тоталітарний режим ігнорував інтереси єврейської громади. У повоєнні роки в Чернівцях були закриті національні єврейські школи, театр, народний дім, кілька синагог.

І ось тільки зараз відновлено історичну справедливість. Першою ластівкою процесу стало відкриття в Чернівцях єврейської національної школи. З нагоди цієї приємної події [illegible]лектив[illegible]ю привітав Го[illegible] Верхов[illegible] Ради республіки Л. Кравчук. Ось текст цієї телеграми:

«Дорогі вчителі та у[illegible]ні Чернівецької єврейської школи! В новому навчальному році тисячі дітей переступили поріг школи як громадяни незалежної демократичної України. Наша держава, що стала рідною домівкою більш ніж 110 національностям, гарантує дотримання всіх прав людини, неза[illegible] від [illegible] етнічного чи [illegible]ціального [illegible]одження, політичних чи інших переконань. Відкриття вашої школи — яскраве свідчення національного відродження єврейського народу на Україні. Бажаючи зробити свій внесок у цей непростий процес, хочу просити вашого дозволу особисто опікуватись справами Чернівецької єврейської школи».

[illegible]иль **БАБУХ**, [illegible]асний кореспондент «Голосу України».

НАЙТРУ... ЩЕ ТРЕБ...

ЗВЕРНЕННЯ Президії Верховної Ради України до громадян усіх національностей, які проживають на території республіки,— без сумніву, важлива подія в політичному і соціальному житті нашого суспільства. Цей документ відкриває новий відлік національних відносин на Україні. Немає більше ні «старшого брата» і «окупантів», ні «гнаних» і «гонителів», ні «пригноблених» і «гнобителів». Є рівноправні громадяни різних національностей, різних віросповідань, етичних і світоглядних настанов (що є суто особистою справою кожного), і у них є одна земля і одне життєво важливе завдання — будувати на ній правову демократичну Українську державу. А ось це буде, мабуть, найважче і найзабарніше — закладати цивілізовані структури суспільства. Болісно і важко доведеться нам йти до норм істинно цивілізованого життя з тієї причини, що наша суспільна правосвідомість знаходиться на дуже низькому рівні, практично відсутня. Нічого не зробиш — усі ми діти своєї епохи.

Тому так важливо сьогодні, не відкладаючи, підкріпити Звернення практичними кроками. Не повинно бути розходження між словами і ділами. Ми звикли, що у нас слова, як правило, розходяться з практикою, так був збудований наш соціалізм: всі, починаючи з уряду і закінчуючи звичайними громадянами, говорили одне, думали інше, робили третє. Ну, а боялися всі разом.

Ми впевнені, що 12 мільйонів росіян, які живуть на Україні, будуть пліч-о-пліч з українцями та іншими народами республіки будувати нову незалежну демократичну Україну. Українське товариство російської культури «Русь» вважає необхідним заявити, що воно прагне до міжнаціонального співробітництва на Україні, а також до тісного співробітництва між незалежними, вільними Росією і Україною в межах федерації, конфедерації чи на рівні міждержавних взаємовідносин.

У той же час нас не може не хвилювати той факт, що на мітингах, нехай поодинокі, але все ж з'являються образливі для національної гідності лозунги, які висуває всякого роду люмпенство, що піднімається, неначе піна, наверх революційними ситуаціями. Безумовно, всі демократичні партії й організації повинні рішуче відмежуватися від них. Сьогодні особливо важлива чітка, якісна правова база під національні відносини, потрібні відповідні норми у новій Конституції України, необхідні закони про права національних меншостей, національні адміністративно-територіальні оцінки, які врахували б права нацменшостей

ПРОБЛЕМИ ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ РЕСП...

Гуде вся Україна, а разом з нею й інші республіки, які після 19 серпня особливо усвідомили кріпацьке становище в комуністичній імперії.

Одразу ж зауважу. Коли кажу «імперія», то це аж ніяк не стосується демократичної Росії та її президента Єльцина, мужність яких урятувала всіх нас від нової більшовицької чуми. Немає чого ділити нам і з поневоленим і закріпаченим російським народом, але є великі рахунки до Московського імперського центру.

Гадаю, однак, що і Московському центру, і всім, хто так старанно намагається підтримати його неоімперську політику, варто було б звернутися до світової історії і подивитися, як, наприклад, відбувався процес деколонізації Британської, Французької чи Іспанської імперій.

Враховуючи близькі стосунки з Індією, можна було б і на її історії дечого навчитися. З одного боку, до чого призводить політика висування домінуючої нації і політичні утиски інших. З іншого ж — сам процес визволення Індії від англійського володарювання й політика Британської імперії в цей період мало не тотожні тому, як нині наша імперія «віддає» волю своїм колоніям. Згадаймо хоч би англо-бурську війну, в результаті якої потім народилася Південно-Африканська Республіка.

Видатний індійський політик і мислитель, перший президент незалежної Індії Джавахарлал Неру писав у книзі «Відкриття Індії»:

«Погляди політичних лідерів Британії були звернені в інший бік. Їхні погляди повернуті назад — у минуле, а не вперед — до майбутнього. Інколи вони красномовно говорили про майбутнє, аби умиротворити свій народ, але їхня політика мала мало спільного з цими красивими фразами. Для Уїнстона Черчіля це реставрація і нічого більше, це збереження з невеликими змінами і суспільного ладу Англії, і політичної структури імперії. У такий спосіб майбутнє Індії, як і інших країн світу, оскільки це залежало від англійських правлячих класів, повинно було відповідати минулому, а сьогодення обов'язково бути на нього схожим. Сходи цього майбутнього висвілися в сьогоденні».

Але Британська імперія, коли вже програвала, то завжди з гідністю. Рівень політичної культури метрополії піднесений був так високо, що після відділення і проголошення незалежності, з бажання самих колишніх колоній було утворено Британську співдружність націй, країни — члени якої мають поміж собою безвізні переїзди, економічні пільгові зв'язки і торгівельні устаління.

Пишу так детально (а варто було б ще детальніше), бо це один з уроків світової історії, один з найближчих і найзрозуміліших нам і Москві.

Ще два роки тому мав би М. Горбачов запропонувати нам незалежність і створення отакої Співдружності Націй. Тоді його ім'я лишилось би в історії іменем Визволителя, а не «фороського полоненого».

Ніяк не хочеться розлучатися із старою системою тим, хто нею керує. Заради збереження свого панування вони йдуть навіть на антиконституційний путч. Їхні погляди справді повернуті в минуле, і майбутнє для них — це лише трохи прикрашене минуле. Але історія ніколи не повертається назад.

Нарешті і центр зрозумів, що зберегти імперію не вдається. Замість федеративних засад старого Союзу запропоновано конфедерацію. Але треба, даючи згоду на входження до цієї конфедерації, пам'ятати про минуле, обережно ставитися, наприклад, до терміну «координація». Конфедерація координуватиме армію, зовнішньополітичну діяльність.

Республіки «мають право» на свою частку алмазного і золотого фонду конфедерації, як і на частину валютної казни. Але так само раніше вони завжди «мали право» на вихід з СРСР. Як це було насправді — загальновідомо. Тільки за подання заяви про вихід України з СРСР Л. Лук'яненка, І. Кандибу і С. Віруна засудили на смертну кару, яку потім замінили тривалим ув'язненням.

Усі ці нові словеса про ко-

ЧИ СТАНЕ ДОНБАС ЩЕ ОДНИМ КАРАБАХОМ?

...льний обком діє, — заявив на тре...но-виборній конференції крайового ...уганщини його голова Юрій Козовсь... Є реальна загроза перетворення об... всього регіону у великий Карабах». ...уло оцінено активізацію сил, об'єдна... ...коло колишніх комуністів, які нині розгорнули агітацію за відділення Донбасу від України.

Учасники конференції ухвалили резолюцію з вимогою до Верховної Ради України негайно прийняти закон, який би кваліфікував дії, спрямовані на поділ України, як державну зраду.

Агентство «Схід».

ГОЛОС України

ДНОВЛЕНО

АВЕДЛИВІСТЬ

**івцях споконвіку жило
вреїв. Але за останні
и почали масово емі-
різні кінці світу. Од-
чини цього — відсут-
духовного розвою.
ний режим ігнору-
нтереси єврейської
. У повоєнні роки
цях були закриті націо-
врейські школи, театр,
дім, кілька синагог.
тільки зараз відновле-
ичну справедливість.
ластівкою процесу
ідкриття в Чернівцях
ої національної школи.
цієї приємної події
тив ю привітав Го-
охо Ради республі-
Кравчук. Ось текст
грами:
вчителі та учні Чер-
єврейської школи!
у навчальному році
тей переступили поріг
к громадяни незалеж-
ократичної України. На-
ава, що стала рідною
більш ніж 110 наці-
стям, гарантує дотри-
сіх прав людини, неза-
ід етнічного чи
ого одження, полі-
иних інших переконань.
вашої школи — яск-
ідчення національного
ення єврейського наро-
країні. Бажаючи зроби-
внесок у цей непрос-
цес, хочу просити ва-
зволу особисто опіку-
правами Чернівецької
ої школи».**

**иль БАБУХ,
кореспондент
осу України».**

НАЙТРУДНІШЕ НАМ ЩЕ ТРЕБА ПОДОЛАТИ...

Звернення Президії Верховної Ради України до громадян усіх національностей, які проживають на території республіки,— без сумніву, важлива подія в політичному і соціальному житті нашого суспільства. Цей документ відкриває новий відлік національних відносин на Україні. Немає більше ні «старшого брата» і «окупантів», ні «гнаних» і «гонителів», ні «пригноблених» і «гнобителів». Є рівноправні громадяни різних національностей, різних віросповідань, етичних і світоглядних настанов (що є суто особистою справою кожного), і у них є одна земля і одне життєво важливе завдання — будувати на ній правову демократичну Українську державу. А ось це буде, мабуть, найважче і найзабарніше — закладати цивілізовані структури суспільства. Болісно і важко доведеться нам йти до норм істинно цивілізованого життя з тієї причини, що наша суспільна правосвідомість знаходиться на дуже низькому рівні, практично відсутня. Нічого не зробиш — усі ми діти своєї епохи.

Тому так важливо сьогодні, не відкладаючи, підкріпити Звернення практичними кроками. Не повинно бути розходження між словами і ділами. Ми звикли, що у нас слова, як правило, розходяться з практикою, так був збудований наш соціалізм: всі, починаючи з уряду і закінчуючи звичайними громадянами, говорили одне, думали інше, робили третє. Ну, а боялися всі разом.

Ми впевнені, що 12 мільйонів росіян, які живуть на Україні, будуть пліч-о-пліч з українцями та іншими народами республіки будувати нову незалежну демократичну Україну. Українське товариство російської культури «Русь» вважає необхідним заявити, що воно прагне до міжнаціонального співробітництва на Україні, а також до тісного співробітництва між незалежними, вільними Росією і Україною в межах федерації, конфедерації чи на рівні міждержавних взаємовідносин.

У той же час нас не може не хвилювати той факт, що на мітингах, нехай поодинокі, але все ж з'являються образливі для національної гідності лозунги, які висуває всякого роду люмпенство, що піднімається, неначе піна, наверх революційними ситуаціями. Безумовно, всі демократичні партії й організації повинні рішуче відмежуватися від них. Сьогодні особливо важлива чітка, якісна правова база під національні відносини, потрібні відповідні норми у новій Конституції України, необхідні закони про права національних меншостей, національні адміністративно-територіальні оцінки, які врахували б права нацменшостей і репресованих народів. Ці закони повинні повністю відповідати загальноприйнятим міжнародним актам.

Дуже добре, що вже створений Комітет національних відносин. Але чи буде його робота ефективною? Чи не збіжаться туди люди випадкові, непрофесіонали, які шукають теплого місця перед пенсією? Важливо, щоб сьогодні, коли штат комітету ще тільки комплектується, керівництво його працювало в тісному контакті з національними товариствами. Поки що ініціативи щодо співробітництва ми, на жаль, не бачимо.

Цілком зрозуміло, що демократичну правову державу без врахування інтересів усіх народів, які її населяють, збудувати не можна, і досвід світової історії це переконливо доводить. Сьогодні політики різних напрямків стали говорити про «російську карту», яка ніби ще не розіграна. Спільна неволя нікому, ніякому народові не принесла користі. Росіяни, як і інші народи, нації і національності, мають право на своє національне життя і культуру. Не тільки українська культура потребує національного відродження, а й російська. Недалекоглядна, по суті глибоко антинародна політика стосовно інтелектуального потенціалу країни привела до звуження інтелектуальних горизонтів, ввергла всю культуру, і російську зокрема, в ситуацію катастрофічної матеріальної обібраності. Бідність жорстоко зімкнула свої щелепи саме над регіональною культурою. Вичленування російської культури на Україні не тільки із світового, але навіть вітчизняного культурного процесу робить неможливою реалізацію талантів. Ринок, що насувається, і всезагальна політизація вибраковують майстерність і професіоналізм на користь маскульту. Монополізм у культурі і праці призвів до накопичення нереалізованих ідей не тільки в галузі художньої, а й наукової і технічної творчості. Можливий «великий вихід», коли відтік умів призведе до необоротного зубожіння інтелектуального потенціалу республіки.

Ми потерпаємо також від невключення нових концепцій культури в державні програми, від нерозробки на державному рівні проблем російської освіти. Цілком ясно, що здійснення подібних культурних завдань вимагає як правового, так і матеріального забезпечення. А республіканське товариство, яке займається проблемами культури, не має ні свого друкованого органу, ні навіть приміщення.

Чи знайдеться у нового українського уряду (у старого не знайшлося) розуміння наших проблем і бажання їх вирішувати? Чи зможе уряд зрозуміти жахливий парадокс нашого часу — трагічний розрив між найбагатшими нагромадженнями вітчизняної культури і невикористаністю їх — і від того бідністю, відсталістю влаштованості нашого життя? Чи з'явиться нарешті уряд, який оцінить роль культури в тому, що ми називаємо поступальним рухом, прогресом?

Так, у час виборної президентської кампанії ми будемо уважно, з хвилюванням і надією стежити не тільки за словами, не тільки за програмами, а й за діями кандидатів і тих груп, на які вони спираються. Так, ми підтримаємо того кандидата у президенти, який на практиці здатний забезпечити права людей усіх національностей, що проживають на Україні.

Валентина ЄРМОЛОВА,
голова Українського республіканського товариства російської культури.

[П]РОБЛЕМИ ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ РЕСПУБЛІКИ

ся Україна, а ра-
й інші республіки,
19 серпня особли-
мили кріпацьке ста-
комуністичній імпе-

ж зауважу. Коли
перія», то це аж ні-
сується демократич-
та її президента
мужність яких уря-
іх нас від нової
ької чуми. Немає
и нам і з поневоле-
кріпаченим російсь-
дом, але є велик
Московського ім-
центру.
однак, що і Мос-
центру, і всім, хто
но намагається під-
ого неоімперську
варто було б звер-
світової історії і
, як, наприклад,
процес деколоніза-
ської, Французької
кої імперій.
ючи близькі сто-
ндією, можна було
орії дечого навчи-
ного боку, до чого
політика висуван-
ючої нації і полі-
ки інших. З іншо-
сам процес визво-
від англійського
ання й політика
ої імперії в цей пе-
не тотожні тому,
аша імперія «від-
своїм колоніям.
оч би англо-бурсь-
в результаті якої
дилася Південно-
ка Республіка.
й індійський полі-
итель, перший пре-

зидент незалежної Індії Джавахарлал Неру писав у книзі «Відкриття Індії»:

«Погляди політичних лідерів Британії були звернені в інший бік. Їхні погляди повернуті назад — у минуле, а не вперед — до майбутнього. Інколи вони красномовно говорили про майбутнє, аби умиротворити свій народ, але їхня політика мала мало спільного з цими красивими фразами. Для Уїнстона Черчіля це реставрація і нічого більше, це збереження з невеликими змінами і суспільного ладу Англії, і політичної структури імперії. У такий спосіб майбутнє Індії, як і інших країн світу, оскільки це залежало від англійських правлячих класів, повинно було відповідати минулому, а сьогодення обов'язково бути на нього схожим. Сходи цього майбутнього висівалися в сьогоденні».

Але Британська імперія, коли вже програвала, то завжди з гідністю. Рівень політичної культури метрополії піднесений був так високо, що після відділення і проголошення незалежності, з бажання самих колишніх колоній було утворено Британську співдружність націй, країни — члени якої мають поміж собою безвізні переїзди, економічні пільгові зв'язки і торговельні усталення.

Пишу так детально (а варто було б ще детальніше), бо це один з уроків світової історії, один з найближчих і найзрозуміліших нам і Москві.

Ще два роки тому мав би М. Горбачов запропонувати нам незалежність і створення отакої Співдружності Націй. Тоді його ім'я лишилось би в історії іменем Визволителя, а не «фороського полоненого».

Ніяк не хочеться розлучатися із старою системою тим, хто нею керує. Заради збереження свого панування вони йдуть навіть на антиконституційний путч. Їхні погляди справді повернуті в минуле, і майбутнє для них — це лише трохи прикрашене минуле. Але історія ніколи не повертається назад.

Нарешті і центр зрозумів, що зберегти імперію не вдається. Замість федеративних засад старого Союзу запропоновано конфедерацію. Але треба, даючи згоду на входження до цієї конфедерації, пам'ятати про минуле, обережно ставитися, наприклад, до терміну «координація». Конфедерація координуватиме армію, зовнішньополітичну діяльність.

Республіки «мають право» на свою частку алмазного і золотого фонду конфедерації, як і на частину валютної казни. Але так само раніше вони завжди «мали право» на вихід з СРСР. Як це було насправді — загальновідомо. Тільки за подання заяви про вихід України з СРСР Л. Лук'яненка, І. Кандибу і С. Віруна засудили на смертну кару, яку потім замінили тривалим ув'язненням.

Усі ці нові словеса про координацію — лиш камуфляж. За ним вбачається лише одне бажання, як і раніше, керувати всіма, «координувати» діяльність республіканських органів, і на світовій арені знову мати одну державу — СРСР, а відтак — усі економічні та культурні контакти централізувати. Тому Париж і Нью-Йорк матимуть справу із звичним партнером — Москвою. А якісь там Київ, Тбілісі нікого всерйоз і не цікавитимуть. Сказала ж нам Маргарет Тетчер, що Англія не має дипломатичних взаємин з Каліфорнією, то чому мусить мати з Україною? Така логіка великих держав. Хоч у Каліфорнії, якщо бути точним до кінця, є англійський консулат.

Хто ми на карті світу? Хто ми, як не та сама Індія під владою Британської імперії до 1949 року. Чи не придушувалися наші повстання військами російської імперії так само, як військами Британської імперії повстання індійців? Але Індія нині існує як держава, бо стала незалежною.

Ніхто в капіталістичному розвинутому світі, окрім спеціально зацікавлених чи наших співвітчизників, не знає, що таке Україна. Я в цьому пересвідчився на власному досвіді. Україна не має своїх представництв у жодній країні світу, хоч для імперської комуністичної політики старого СРСР мати їх було б навіть вигідно. Але ні за що, ні за яку ціну й досі немає жодного рішення на відкриття українських чи то консульств, чи то посольств.

Усі, хто працює в наших закордонних установах, переважно москвичі. Якщо й зустрінеться якийсь українець, то пояничарений. А того, хто вболівав би і представляв би інтереси народу України, ніде в посольствах СРСР не зустрінеш. Отже, в світі не існує 52-мільйонного народу, який займає територію, більшу за Францію, бо він понад триста п'ятдесят років покріпачений.

Яку ж «координацію» можна пропонувати сьогодні? Кому і з ким? Панові з кріпаком?

Та повернімось знову до Дж. Неру. Він розповідає про виступ Р. Максвела, члена уряду Індії (колоніальної) від Англії, який відав внутрішніми справами. Забороняючи демонстрації й будь-які виступи за незалежність, Р. Максвел доводив, що вони підривають існуючий порядок. «Йому здавалося безглуздим, що індієць бажає свободи для своєї країни або що він бажає змінити існуючий лад Індії», — пише Дж. Неру.

Гітлер у «Майн Кампф» говорив про те, що він жадав би збереження Британської імперії. Великим державам потрібні великі суперники і напарники.

Аж ніяк не бажаючи образити пана президента Буша несамохіть виниклим порівнянням, скажу лише, що гіркоти, яку ми відчули, переконавшись у бажанні США підтримати комуністичну російську імперію, не мали б, коли б дивились на політику США відносно країн Латинської Америки й інших. Бо боротьба за людські права, аби підірвати устрій в іншій країні водночас цією ж боротьбою, і шляхетна, і вигідна. А от стати на підтримку волі цілого народу за незалежність, тут треба ще добре зважити усі можливі результати й наслідки для своєї країни, тобто в даному випадку для США. Але аж ніяк не береться до уваги, що це означає для України. І це нормально. Це політика. А політика обстоює інтереси своєї держави насамперед.

Переживши серпневу епопею, зраджений своїми «соратниками», Горбачов нині використовує свій останній шанс — конфедерацію. Будьмо пильними, бо ми вже мали в сталінській і брежнівській конституціях «право» на вихід з СРСР. Не дамо ще раз обдурити себе тим, хто, прикриваючись новими словесами, хоче затягти нас старий імперський хомут.

Ю. ПОКАЛЬЧУК.
Фото Петра ПРИХОДЬКА.

ЗІТХАННЯМИ КРИЦІ НЕ ЗДОЛАЄШ

Як уже повідомляла наша газета, в Києві перебував відомий історик, есеїст, колишній дисидент Валентин Мороз. Він читав лекції з історії України XX століття у вузах міста.

Наш кореспондент зустрівся з ним і мав розмову.

— Пане Валентине, після одинадцятирічної розлуки ви знову на Україні. Щемить серце?

— Відверто кажучи, ніколи звертати увагу на серце Присвятити життя переживанню за українством після в'язниць та еміграції — не що інше, як наркоманія. Не зітхання зараз потрібні, а конкретна робота для піднят-тя України з духовної руїни, пошуки шляхів відродження.

Нині, наприклад, я читаю лекції з історії України XX століття, домовляюся про видання книжок, журналів, думаю закупити час на телебаченні для культурологічних програм. Усе це конче необхідне для розвитку нашої національної свідомості. Буде це зроблено — тоді й про серце можна подумати.

Зверніть увагу: будь-яка тиранія — від вандалів до фашистів, сталіністів — щоб розправитися з нацією, спочатку вбивала її культуру, її найбільш яскравих представників.

— Ви належали до так званих шестидесятників. А точніше — були в центрі, у вирі найбільш демократичних подій того часу, за що й жорстоко поплатилися. Ваші спостереження як історика: чи є щось бодай трохи спільне між нинішньою молоддю і вами — шестидесятниками?

— Звичайно, є. Тоді ми починали із загальнодемократичних, загальноукраїнських істин-аксіом. Сучасна ж молодь просто перестрибнула через цілі милі демократизму. Вона прагне дивитися глибше, шукаючи основу, коріння. Ось, наприклад, СНУМ. Члени цієї організації взяли за основу національну проблему. І не зводять її до теоретичних суперечок — який, наприклад, націоналізм потрібен: демократичний чи інтегральний? Головне — усвідомлена любов до своєї нації, усвідомлення себе як невід'ємної частини цієї нації.

Саме вироблення власної концепції культурного розвитку, осмислення себе, своєї історії — чи не найголовніше завдання сьогодні. То поклик самого життя.

Колись я прочитав, що Японію можна розбити у війні. Проте кожен японець віритиме, що все рівно його країна — той стовп, котрий підпирає Всесвіт, що вона — вершина світу. Як на мене, то кожна нація повинна мати таке відчуття, хоча й не завжди висловлювати його, не хизуватися ним.

І наша молодь іде до цього відчуття. Порівняно з нами вона неймовірно виросла. До того ж її позиція вже дала результати: проведена студентами пам'ятна всім акція в жовтні минулого року заледве не перекинула апаратну систему.

Природно, що молоді бракує лідерів, бракує доброї тактики. Але як потенція — ці молоді люди найперспективніші.

— Можна вважати, що таке прозріння молоді — чи не найперше свідчення процесу відродження?

— Так, це відродження в найглибшому розумінні. І не лише демократичне, а й національне.

— Наскільки результативними будуть його подальші спроби? Ваші прогнози?

— Передбачати завжди важко. Ленін, з якого зробили відмичку для всіх замків, чудово відчував політичну кон'юнктуру, але також помилявся в прогнозах. Скажімо, 1916 року він стверджував, що до революції Росії ой ще як далеко. Але дійсність це спростувала.

Я не наважуюся робити прогнози. Тільки засвідчу, що спроба нинішнього консервативного перевороту не спинила ходи українського відродження. І Донія, як бачите, випустили. І взагалі, прибічникам командного адміністратизму довелося прикусити язика на політичній арені. Хоча це ще не означає, що неможливе повторення подібного наступу.

Загалом же, на мій погляд, зараз настає новий, якісно вищий етап національного відродження. Можливо, його концепцію ще треба уточнити, виважити. Одначе зміст і спрямованість його в загальних рисах уже окреслюється. Якщо перший етап був дещо романтичним, поетичним, то цей видається більш практичним, конкретним.

— І він хоч якось пов'язується із загальнолюдським процесом? Та й взагалі: чи розглядаєте ви українську перспективу в контексті світової історії?

— Безумовно. Адже українське відродження — то колесо, що котиться на схід Європи. Польська «Солідарність», події у Чехо-Словаччині, Німеччині...

Те, що зараз відбувається, можна назвати безнадійною кризою імперської політики від Берліна до Кабула. А Україна ж — посередині. Тож і розглядати нинішній процес необхідно у взаємозв'язку його компонентів, щоб виробити правильну тактику.

— Певно, нам є чого навчитися у своїх сусідів?

— Безперечно. Візьмімо, наприклад, Польщу. Маємо змогу стежити за її розвитком. Щось брати собі на озброєння, а щось відкидати, як, скажімо, їхню форму парламенту, де різні за поглядами люди намагаються вивести країну з глухого кута. А відтак працюють, як лебідь, рак і щука. На жаль, і ми далеко від них не втекли, сумлінно повторюємо помилки сусідів.

Що ж воно виходить насправді? Колишні апаратники, бюрократи й демократи фактично злилися, не виробивши чітких програм. І фактично немає того, хто взяв би відповідальність за ефективність роботи. Щоб люди знали, від кого що виходить і хто, врешті-решт, має відповідати за господарські та політичні промахи. Тільки розумне поєднання історичного досвіду з реаліями, вміння робити правильні оцінки забезпечить успіх справи.

— Бо історія — хочемо ми того чи ні — повторюється.

— Звісно, повторюється, але не буквально. Хоча відповідні паралелі можна знайти. Таку ж, приміром, духовну, економічну й політичну кризу переживала двісті років тому Франція. Тоді відкололася третина парламенту, заявивши про себе як про Національні збори. Звичайно, в умовах процвітання більшість неодмінно б задушила меншість. Але кризова ситуація дала змогу меншості перемогти.

Мені здається, якби в нас була еліта в демократичному блоці (зрозуміло, я не докоряю цим нікому, люди просто не мали часу набратися досвіду), то вже багато чого можна було досягти.

— У тому, мабуть, і найбільша суперечність історії, що розглядати її слід не стільки з точки зору можливого, скільки — реального. Якщо коротко, то в чому ви вбачаєте суть нашої національної трагедії?

— Вона — в повальному винищенні нашої еліти упродовж усіх років тоталітаризму. Звідсіля й бездуховність, примітивність і некомпетентність багатьох людей, що займають досить-таки солідні пости. А там, де панують сірість і невігластво, завжди будуть злидні. Сліпий сліпого може тільки в яму завести.

Історіософ Вячеслав Липинський стверджував, що будь-яке національне відродження починається з відновлення структур еліти. Чим якісніше це вдасться зробити, тим очевиднішими будуть зміни.

— Ідеться, отже, про культуру народу в широкому розумінні, або хоча б його окремого прошарку. Адже еліта без культури — не еліта...

— Абсолютно правильно. Зверніть увагу: будь-яка тиранія — від вандалів до фашистів, сталіністів, — щоб розправитися з нацією, спочатку вбивала її культуру, її найбільш яскравих представників.

Цю гірку чашу Україна випила сповна. Тепер і час збирати каміння, гоїти рани. То важка справа. Адже наша культура — це, насамперед, стиль життя українців, їх духовна база, яка формувалася упродовж століть. І сьогодні перешкод на нашому шляху немало, і сьогодні ми є свідками апаратного опору відродженню. Візьміть хоча б Закон про мови. Формально він існує, але немає механізмів його впровадження. Тож фактично він завис у повітрі. Або що ж то за суверенітет, коли після команди з Москви населення України покірливо оббиває всілякі пороги, щоб обміняти свої трудові карбованці.

Усе це відверте окозамилювання. Виховання української еліти треба перш за все починати з розвитку почуття національної гідності. Людина повинна відчувати свою кровну приналежність до певної нації, бути її істинним сином, а не байдужим пасинком. Спроби подібного відродження уже відбувалися в 20-х роках нашого століття. Тоді в кожному напрямку життя розвивалася власна, немосковська концепція. До речі, всі тоді клялися на вірність диктатурі пролетаріату, але будували свою, українську комуністичну концепцію, що дуже налякало Москву.

Саме вироблення власної концепції культурного розвитку, осмислення себе, своєї історії — чи не найголовніше завдання сьогодні. То поклик самого життя.

— Аж моторошно стає: донедавна Україна була чи не єдиною в світі країною, в якій, як зазначив у щоденнику Довженко, не вивчалась рідна історія. І це подавалось як «здобутки інтернаціоналізації»...

— Страшна правда мовлена Довженком. А згадаймо хоча б змальований Олександром Петровичем епізод, коли по Десні сплавляють ліс, а батько митця каже, що це руські, орляни, сплавляють. Малий Сашко й цікавиться: «а ми хто?». «Ми, — відповідає батько, — мужики». Тобто, він уже не знав свого коріння, хоча його пращури з наддеснянських сіл добре усвідомлювали, що ми — козацька нація.

Тобто, в роки Довженкового дитинства вже були забуті національні традиції. А традиції — це стиль життя. Якщо людина не бачить різниці в стилях життя, вона втрачає той духовний акумулятор, що живить свідомість.

— У цьому зв'язку цікаво послухати, який образ України й українця склався в уявленнях представників зарубіжного світу?

— Важко сказати. Розумієте, люди є люди. Для одних географія Всесвіту не виходить за межі Нью-Йорка, інші навпаки — цікавляться, пізнають. Але не те головне, що країна відома як виробник матрьошок, військових шинелей чи рушників. Основа для слави країни, як я вже наголошував, — її еліта, її інтелект.

— Яке місце ви відводите парламентові в процесі духовного оновлення?

— Майже ніяке. Коли починалося духовне пробудження, то він був справжньою трибуною. Тепер потрібні конкретні справи, чітка позиція. На балаканині далеко не заїдеш. Взагалі, коли країна прагне вийти з кризи, то, як я вже казав, біля керма повинні стати однодумці. Як це було наприкінці XVIII століття у Франції. Якщо ж у нас і досі ділять кольори і сперечаються, то з нинішнього болота ще довго не вилізти. Не видно чітких програм. Так процес бродіння може затягнутися на невизначений строк. А час минає, Україна чекає результатів...

Розмову вів Володимир ТЕТЕРУК.

P. S. Розмова нашого кореспондента з Валентином Морозом відбулася задовго до відомих серпневих подій у нашій країні.

Фото Г. УДОВИЧЕНКА.

УНІВЕРСАЛЬНА УКРАЇНО-СИБІРСЬКА БІРЖА

— це єдина біржа на Україні, яка забезпечує прямий доступ до нафти, газу, лісу, вугілля, кольорових і благородних металів, мармуру, слюди, пушнини та інших товарів Сибіру.

Універсальна Україно-Сибірська біржа (УУСБ) заснована Тюменською товарно-фондовою біржею і виробничо-торговим концерном «Движение» Харківським облвиконкомом як біржа нового типу.

УУСБ — це біржа, яка виконує операції по всій території колишнього Союзу. Торгуючи у нас, ви торгуєте з Поволжям, Уралом, Сибіром, Середньою Азією та Прибалтикою.

УУСБ — найдемократичніша біржа, яка забезпечує вам економічну незалежність.

До 10 жовтня приймаються заявки на брокерські місця за номінальною ціною 150 тисяч карбованців.

Починаючи з перших торгів брокерські місця будуть продаватися на конкурсній основі. Для їх придбання необхідно відправити в Біржову раду УУСБ гарантійний лист і підписати договір.

Харків — у минулому традиційний центр торгівлі — запрошує до співробітництва енергійних ділових людей. Тих, хто має сумнів, прохання не турбувати.

Сьогодні — це ваш шанс, а завтра — це ваш успіх!

Наша адреса: 310001, ГСП, Харків-1, проспект Гагаріна, 4.
Тільки для вас працюють: телефон: (057) 21-97-28,
телефакс: (0572) 43-66-84, телетайп: 125172 БЮРО.

БАРТЕР ІЗ ПОЛЬЩЕЮ

Нові можливості
PROSYSTEM — ВАРШАВА

Пропонує широкий асортимент високоякісних швейних виробів, трикотажу, а також плащі, куртки, нарядний жіночий одяг, джинсовий одяг, колекцію спортивного одягу, гарні светри, літні та демісезонні комплекти, елегантне взуття, високоякісну косметику, вишукану біжутерію. Пропонуємо також аудіо- та відеотехніку, що відповідає світовим стандартам, комп'ютерне устаткування високого класу.

У нас ви зможете вибрати комплекти сантехнічного обладнання та електропобутові прилади.

Пропонуємо також обладнання для переробки м'ясо-молочних продуктів, хлібопекарні невеликої потужності, малі й середні виробництва цегли. Все це ви можете придбати не тільки за тверду валюту, а й на основі бартерного обміну за: вугілля; продукти нафтохімічної промисловості; відходи кольорових металів та алюмінію; штучні добрива; лісозаготівельні напівфабрикати.

Чекаємо ваших пропозицій.

Наша адреса:
Prosystem Sp. z.o.0
ul. Kaniowska, 112
01-529 Warszawa
Польща
тел/факс
8-10 4822 392669
тел:
8-10 483912 0422
8-10 483912 0423

Інтер-Київ '91

24—27 вересня 1991 року

ВИСТАВКА-ЯРМАРОК

Українська зовнішньоекономічна спілка «Інфоспорт» спільно з польськими фірмами «Воймор» і «Експорт-Імпорт» проводять виставку-ярмарок товарів народного вжитку. Торговельні і виробничі європейські фірми представляють:

одяг і взуття;
товари для відпочинку, спорту і туризму;
косметику;
побутову хімію;
меблі;
дитяче харчування;
побутові електроприлади;
опоряджувальні матеріали.

Фірми — учасники виставки зацікавлені у створенні спільних підприємств.

Під час проведення виставки-ярмарку приймаються попередні заявки на участь у новорічному різдвяному ярмарку «Київ-Інтер-91».

Організації, які мають намір розмістити на виставці-ярмарку свою експозицію, можуть звертатися до дирекції виставки по телефонах: **(044) — 290-52-36; (044) — 261-78-03.**

Телефакс (044) 290-40-62.

Чекаємо на ваші пропозиції.

Адреса виставки: Республіканський центр виставок і ярмарків, павільйон № 3, проспект академіка Глушкова, 1. Їхати тролейбусами № 11, 12, 24.

Здолбунівський інженерний центр Науково-виробничого об'єднання «Стромекологія, Лтд» здійснює такі роботи:

— допроектні дослідження;
— інвентаризацію викидів шкідливих речовин в атмосфері;
— розробку проектів гранично допустимих викидів в атмосферу;
— розрахунки розсіювання;
— моделювання атмосфери в масштабі населеного пункту з урахуванням перспективи розвитку виробництва;
— експертну оцінку ефективності роботи пилогазоочисного обладнання (апаратів), аспіраційних і вентиляційних систем з дачею відповідних рекомендацій;
— проектування екологічного обладнання, вентиляційних систем, аспіраційних систем;
— конструювання апаратів аспірації та їх прив'язку;
— виготовлення, монтаж, шефмонтаж і сервісне обслуговування пилогазоочисного обладнання, аспіраційних і вентиляційних систем;
— проектування систем і апаратів з використанням природного і зрідженого газу.

З метою своєчасного формування обсягу робіт на 1992—1993 рр. просимо звертатися за адресою:
265640, Здолбунів Рівненської області, вул. Леніна, 11, «Екологія».

Частину проектних робіт зможемо виконати в поточному 1991 р.

Футбол

НОВОБРАНЕЦЬ, АЛЕ НЕ НОВАЧОК...

Ще на старті нинішнього сезону у воротах київського «Динамо» з'явився новий воротар. Але новачком у футболі Ігоря Кутепова ніяк не назвеш. За його плечима виступи в харківському «Металісті», юнацькій збірній країни. І що цікаво, до новобранця команди одразу ж приязно поставилися шанувальники клубу. Адже Ігореві дуже часто доводиться демонструвати майстерність. Воротар змушений часто «підчищати» огріхи колег по захисту...

— Ігоре, як би самі представили себе нашим читачам?

— Гадаю, що слід би почати з біографічних відомостей. Дитинство моє пройшло на Харківщині. Футболом захопився в ранньому дитинстві. Майже всі хлопчики, не секрет, мріють стати форвардами. Я ж чомусь одразу знайшов для себе місце у воротах. Перше справжнє тренування пройшло під керівництвом Миколи Кольцова. Він — відома у футболі людина. Виступав у київському «Динамо», саме в тому складі, який вперше здобув золоті нагороди всесоюзного чемпіонату. А потім відзначився також і як авторитетний вихователь резерву. Балтача, Канчельскіс, Лінке, Каплун, Безсонов — учні Миколи Михайловича. Коли мені виповнилося сімнадцять, почав виступати за дубль «Металіста». Звідти дістав запрошення до юнацької збірної країни. Згодом дістав місце й в основному складі харківського клубу. Минулий сезон змушений був пропустити: відновлював сили після операції коліна. Ну, а нинішнього року, як відомо, дебютував у динамівському колективі столиці України.

— Вам часто вдається вигравати дуелі в пенальтистів. То, мабуть, маєте фірмовий рецепт?

— Просто намагаюсь запам'ятати, як окремі форварди виконують одинадцятиметрові штрафні. Маю й своєрідне досьє на кожного з пенальтистів. Свого часу нападаючий Сергій Волгін (тоді він виступав у «Кайраті») забив мені 11-метровий у лівий кут. І от у недавньому матчі із запорізьким «Металургом», де тепер грає Сергій, доля знову звела нас за такої неприємної для воротаря ситуації. Цього разу пам'ять та інтуїція мене не підвели.

— Якщо не секрет, то який м'яч з пропущених вважаєте найбезглуздішим?

— Всі ті, що, як кажуть, на моїй совісті. Пам'ятаю, як припустився грубої помилки у матчі проти іспанських футболістів на юнацькій світовій першості 1984 року. В нинішньому чемпіонаті за кілька хвилин до завершення гри в Душанбе витягнув важкий м'яч, але вдарився об штангу і не втримав його в руках. Та й гол спартаківця Мостового ніяк не треба було пропускати.

— Якби вам дозволили самому вибрати лінію захисту з числа гравців вищої ліги, то кому віддали б перевагу?

— Це нелегка справа, бо є чимало відмінних виконавців. Утім, якщо вже треба, то вибір би зупинив на Цвейбі, Шматоваленкові, Хачатрянові та Кулькові.

— Які нападаючі найнезручніші для вас?

— Особливо важко грати проти Дмитрієва та Коливанова. Ці гравці тяжіють до імпровізації, у них відмінна швидкість і пересування, і мислення, а ще й добре поставлені удари.

— Давайте трішечки пофантазуємо: Ігор Кутепов — воротар національної збірної України...

— Це тепер цілком реальна і дуже бажана для мене ситуація. Сподіваюся, що український футбол вже незабаром мусить стати повноправним членом ФІФА та УЄФА...

— Що ж, хай вам щастить...

Розмову вів Юрій САЙ.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради України

Заступник головного редактора Олександр БІЛИК

Редколегія:

Сергій ПРАВДЕНКО головний редактор

Анатолій ГОРЛОВ перший заступник головного редактора

Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН України

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ

Леонід САМОЙЛЕНКО заступник головного редактора

Борис СИДОРЕНКО заступник головного редактора

Анатолій СОЛОНСЬКИЙ

Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

СЬОГОДНІ СТАРТ

На футбольній вулиці Європи — знову свято: граються перші матчі в трьох клубних турнірах. У цих змаганнях представлені, як відомо, й наші клуби. Нагадаємо, що в Кубку чемпіонів динамівці Києва проведуть зустріч в Хельсінкі з клубом ХІК, у Кубку кубків ЦСКА вдома зіграє з італійською «Ромою», нарешті, в розіграші Кубка УЄФА силами поміряються: «Міккелі» (Фінляндія) — «Спартак» (Москва), «Ваці Іззо» (Угорщина) — «Динамо» (Москва), «Галле» (Німеччина) — «Торпедо» (Москва).

Наше телебачення планує повні трансляції поєдинків з Москви та Угорщини, а ще — майже двогодинного блоку про інші матчі.

Київські динамівці вчора прибули до Хельсінкі, де на Олімпійському стадіоні відбудеться їхня гра з чемпіоном Фінляндії. «Вирушаємо з хорошим настроєм,— сказав нашому кореспондентові напередодні головний тренер команди Анатолій Пузач.— Але вважаємо, що суперник у нас досить сильний і досвідчений. Тому на легку прогулянку не розраховуємо».

Динамівців підтримуватиме група болільників з Києва.

ХОККЕЙ. Кубок Канади. США — Канада — 2:4. Призом заволоділи канадці.

ПАНАМЕРИКАНСЬКИЙ СПОРТИВНИЙ ФОРУМ

Менше року залишилося до Олімпіади-92 в Барселоні. Спортсмени всіх континентів ретельно готуються до цієї визначної події чотириріччя. Зокрема, на Кубі з 2 по 19 серпня пройшли одинадцяті за ліком Панамериканські ігри. Сам факт проведення гігантських за масштабом комплексних змагань у цій країні, яка, не секрет, перебуває нині у складному економічному становищі, викликав неабиякий інтерес у всьому світі. Зрозуміло, були й сумніви, а чи зможе Куба виконати взяті на себе зобов'язання по проведенню? Втім, побоювання скептиків виявилися марними. На думку спортсменів і керівників делегацій, Куба чудово підготувалася до Панамериканського спортивного форуму. Почнемо з того, що у визначені строки поблизу Гавани, на березі Мексиканської затоки, за допомогою німецьких спеціалістів споруджено модерний спортивний комплекс. Зокрема, стадіон, басейни, велотрек, комплекс майданчиків, а також Панамериканське селище. Звичайно, модернізували й існуючі спортспоруди.

А тепер про самі ігри. Наведемо таблицю здобутих медалей командами-учасницями:

США — 130 золотих, 125 срібних, 97 бронзових; Куба — 140, 62, 63; Канада — 22, 46, 59; Бразилія—21, 21, 37; Мексика — 14, 23, 38; Аргентина— 11, 15, 29; Колумбія — 5, 15, 21; Венесуела — 4, 14, 20; Пуерто-Ріко — 3, 13, 11; Чилі — 2, 1, 7; Ямайка — 2, 1, 5; Сурінам — 1, 2, 1; Трінідад і Тобаго — 1, 1, 0; Коста-Ріка — 1, 0, 1; Домініканська Республіка — 0, 5, 4; Гватемала — 0, 1, 5; Нікарагуа — 0, 1, 2; Еквадор — 0, 1, 1; Багамські Острови — 0, 1, 1; Уругвай — 0, 1, 0; Панама — 0, 1, 0; Болівія — 0, 1, 0; Перу — 0, 0, 3; Віргінські Острови — 0, 0, 2; Гайяна — 0, 0, 2; Гаїті — 0, 0, 1.

Як бачимо, найбільшу кількість медалей завоювала спортивна команда США. Проте кубинці вперше за всю історію подібних змагань випередили американців за кількістю здобутих золотих нагород. Зрозуміло, на Кубі це розцінюється як неабияка перемога. Вона свідчить про те, що кубинські атлети добре готові до Олімпіади-92 і задніх там не пастимуть. Навпаки, вони перебуватимуть серед лідерів у багатьох видах програми.

А тепер окремі відгуки про спортивний фестиваль на Кубі.

Роберт Хелмік, голова Олімпійського комітету США:

— Хочу привітати кубинців з найбільшою кількістю золотих медалей, а ще висловити подяку за чудову організацію ігор. Ми дуже задоволені участю в цих змаганнях. Адже здобули найбільшу кількість нагород і мали можливість позмагатися з чудовими, сильними суперниками.

Хосе Рамон Фернандес, голова оргкомітету XI Панамериканських ігор (Куба):

— Організовуючи в себе ігри, ми не шукали якихось економічних та політичних вигод. Пішли на цей крок через відданість олімпійським ідеалам. Як на мене, у виграші залишилися всі країни континенту. Адже ми мали чудову нагоду зустрічатися і спілкуватися. Понад 19 тисяч гостей, серед них спортсмени, судді, керівники, туристи, побачили, як ми живемо, які маємо труднощі та успіхи.

Маріо Васкес Ранья, голова Панамериканської спортивної організації (Мексика):

— Висловлюю вдячність оргкомітету Куби, особливо її народу за організацію найкращих в історії Панамериканських ігор. Цього разу участь у змаганнях взяла рекордна кількість країн континенту — 39. Але спортсмени тільки 25 країн повертаються додому з нагородами. Це, вважаю, одна з проблем, яку нам доведеться вирішувати в майбутньому, готуючись до XII Панамериканських ігор, що пройдуть в аргентинському місті Мар-дель-Плата. Треба подати допомогу найбіднішим країнам Центральної та Південної Америки у розвитку спорту. Це й буде головною темою обговорення на наступному з'їзді Панамериканської спортивної організації, який відбудеться наступного року в місті Акапулько (Мексика)...

Віктор БРАНИЦЬКИЙ,
Ігор ГРУШКО.

На фото: як завжди, кубинські боксери були «на коні». Вони завоювали одинадцять з дванадцяти золотих медалей, які розігрувалися. Такого ще не було в історії Панамериканських ігор.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора — Борис Сидоренко.

Чергові редактори — Світлана Писаренко, Володимир Тетерук.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.

Випусковий — Леонід Клюско.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Валентина Лукаш, Ірина Бабич, Валентина Восколович, Галина Каблак, Ольга Малкіна, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.

Верстальники: Тетяна Балюк, Ольга Яценко, Алла Будникова, Марія Солодюк.

Лінотипісти: Наталія Позняк, Валентина Чичирко.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 156.200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151811.